

Program nauczania języka angielskiego

Kurs dla klas 4–6 szkoły podstawowej

II etap edukacyjny

Program zgodny z podstawą programową z 23 grudnia 2008 r. i 27 sierpnia 2012 r.

Melanie Ellis

Anna Rak

Autorki

Melanie Ellis pracuje w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Zabrze i Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie. Prowadzi różne formy doskonalenia dla nauczycieli. Jest egzaminatorem maturalnym i współpracuje z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Jaworznie.

Anna Rak uczy klasy I–VI w państwowej szkole podstawowej z oddziałami integracyjnymi w Gliwicach. Jest opiekunem stażystów i praktyk studenckich.

Spis treści

1. Opis programu

- 1.1. Wstęp
- 1.2. Podstawowe założenia programu

2. Cele edukacyjne

- 2.1. Cele edukacyjne w szkole podstawowej
 - 2.1.1. Cele kształcenia i wychowania
 - 2.1.2. Ogólne cele programu nauczania na II etapie edukacyjnym
- 2.2. Cele szczegółowe w nauce j. angielskiego na II etapie edukacyjnym
 - 2.2.1. Szczegółowe cele podstaw programowych
 - 2.2.2. Wymagania szczegółowe

3. Treści nauczania

- 3.1. Wstęp
- 3.2. Tematy i funkcje
- 3.3. Gramatyka
- 3.4. Sprawności językowe
- 3.5. Przykładowy wariant programu nauczania

4. Realizacja programu nauczania

- 4.1. Podstawowe założenia metodyczne
 - 4.1.1. Formy pracy
 - 4.1.2. Pomoce dydaktyczne
- 4.2. Techniki pracy na lekcji
 - 4.2.1. Nauczanie funkcji językowych
 - 4.2.2. Nauczanie słownictwa
 - 4.2.3. Nauczanie gramatyki
 - 4.2.4. Nauczanie sprawności słuchania
 - 4.2.5. Nauczanie sprawności mówienia

- 4.2.6. Nauczanie wymowy
- 4.2.7. Nauczanie sprawności czytania
- 4.2.8. Nauczanie sprawności pisania i ortografii
- 4.2.9. Korelacje międzyprzedmiotowe oraz projekty edukacyjne
- 4.2.10. Nauczanie zagadnień kulturowych
- 4.2.11. Rozwijanie umiejętności samodzielnego uczenia się
- 4.3. Zalecane materiały nauczania
- 4.4. Wdrażanie programu
 - 4.4.1. Planowanie pracy
 - 4.4.2. Warianty pracy z programem
 - 4.4.3. Pomoc dla uczniów

5. Ocenianie

- 5.1. Oczekiwane poziomy osiągnięć
 - 5.1.1. Koniec etapu II (szkoła podstawowa): poziom ponadpodstawowy
 - 5.1.2. Koniec etapu II (szkoła podstawowa): poziom podstawowy
- 5.2. Sposoby oceniania
 - 5.2.1. Ocenianie bieżące
 - 5.2.2. Ocenianie okresowe
- 5.3. Planowanie technik oceniania i wystawiania stopni
 - 5.3.1. Co chcę sprawdzić?
 - 5.3.2. Dlaczego chcę to sprawdzić?
 - 5.3.3. W jaki sposób to sprawdzę?
 - 5.3.4. W jaki sposób wystawię oceny?
- 5.4. Ocenianie globalne
- 5.5. Samoocena

6. Bibliografia

1. Opis programu

1.1. Wstęp

Program ten opracowano w oparciu o podstawy programowe zatwierdzone Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Program przeznaczony jest do realizacji na II etapie edukacyjnym, w klasach na poziomie podstawowym. Uczniowie w klasie IV kontynuują naukę j. angielskiego po I etapie edukacyjnym (czyli po ok. 160–180 godzinach nauki). Nauka w klasach IV–VI w wymiarze trzech godzin tygodniowo obejmuje około 280 godzin lekcyjnych. Program został przygotowany z myślą o typowej szkole publicznej, gdzie w jednej klasie występuje zróżnicowany poziom uzdolnień wśród uczniów.

1.2. Podstawowe założenia

Aneks do Rekomendacji Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 18 grudnia 2006 r. uznaje komunikowanie się w obcych językach za jedną z ośmiu kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, których wszyscy potrzebujemy do samorealizacji i osobistego rozwoju, pozostawania aktywnym obywatelem, integracji społecznej oraz utrzymania zatrudnienia.

Równocześnie Rekomendacja Parlamentu Europejskiego i Rady Europy zaleca państwom członkowskim, aby ich systemy edukacyjne zapewniały wszystkim młodym ludziom rozwój kompetencji kluczowych do poziomu, który wyposaży ich w umiejętności niezbędne w dorosłym życiu i stworzy podstawę do dalszej nauki i pracy.

Polska podstawa programowa, zatwierdzona Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2008 r., wprowadza nauczanie pierwszego języka obcego w I klasie szkoły podstawowej. Jedną z najważniejszych umiejętności, zdobywanych przez ucznia w szkole podstawowej będzie umiejętność komunikowania się w j. obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie.

Należy dodać, że dziecko, ucząc się języka obcego, rozwija nie tylko swoją znajomość konkretnego języka, lecz także zdobywa umiejętności związane z samą nauką języków obcych, co będzie odgrywało znaczącą rolę w jego edukacji przez całe życie. A zatem nauka

języka obcego stanowi integralną część rozwoju dziecka, poprzez którą może ono także osiągnąć inne cenne umiejętności.

U podstaw niniejszego programu leży przeświadczenie, że podmiotem procesu nauczania jest uczeń. Zadaniem nauczyciela jest pomaganie uczniom w odkryciu najbardziej efektywnych technik uczenia się oraz wspieranie każdego ucznia w próbach wykorzystania własnych możliwości. Każdy uczeń jest jednostką o odmiennym osobowości, motywacji i preferowanym sposobie uczenia się. Traktując ucznia indywidualnie i wspierając go, nauczyciel jest w stanie wytworzyć środowisko, które umożliwi każdemu uczniowi wykazanie się swoimi umiejętnościami, i w którym każdy z nich znajdzie coś dla siebie.

Aby to osiągnąć, nauczyciel powinien dopuścić różnorodne sposoby pracy i czasami brać na siebie rolę sterującą, podczas gdy uczniowie będą pracować w grupach lub parach.

W celu jak najlepszego wykorzystania efektów swojej pracy uczniowie powinni brać aktywny udział w lekcjach i pracować samodzielnie w domu, utrwalając wiedzę i umiejętności zdobyte w szkole. Niestety, warunki panujące w domach uczniów nie zawsze na to pozwalają, tak więc nauczyciel powinien planować lekcje w taki sposób, aby zapewnić powtórzenie i utrwalenie materiału każdemu uczniowi w klasie.

W początkowym okresie nauki języka obcego nauczyciel będzie pracował z uczniami, pomagając im w zrozumieniu, jak powinni postępować, by móc samodzielnie się uczyć. Nauka uczenia się jest procesem długotrwałym i będzie kontynuowana na dalszych etapach edukacyjnych.

Treści zawarte w niniejszym programie kontynuują i rozszerzają obszary tematyczne wprowadzone w I etapie edukacyjnym. Program opiera się więc na fundamencie tego, co dzieci już poznały i w ten sposób pomaga im nabrać większej pewności siebie w używaniu języka obcego.

Język angielski w szkole podstawowej przeznaczony jest dla wszystkich, bez względu na uzdolnienia, i dlatego w ramach jednej klasy można spodziewać się dużych różnic w poziomie osiągnięć uczniów. Niektóre dzieci mają kontakt z językiem angielskim poza szkołą i osiągają lepsze wyniki niż ich rówieśnicy uczący się języka tylko w czasie zajęć szkolnych. Niektórzy uczniowie mają uzdolnienia językowe, podczas gdy innym nauka języka sprawia trudności. Z tego względu proponowane w programie przewidywane poziomy osiągnięć (Dział 5. Ocenianie) zostały opisane na dwóch znacząco różnych poziomach: podstawowym i ponadpodstawowym.

Określenie różnych poziomów osiągnięć pozwala zdefiniować realistyczne cele dla każdego ucznia, przekazać rodzicom lub prawnym opiekunom informacje o oczekiwanych osiągnięciach dziecka, a także wspomaga nauczyciela w przygotowaniu planów wynikowych.

Określenie różnicy poziomów przy wyznaczaniu kryteriów osiągnięć umożliwia uczniom uzdolnionym lub tym, którzy uczą się języka dodatkowo, znaleźć się w górnej części skali. Zaś ci zaś, którzy mają problemy z nauką języka angielskiego, mają dla siebie miejsce w dolnej części skali.

Niniejszy program można przystosować dla uczniów, dla których nauka języka obcego jest problemem. Zawiera on również opis sposobów, w jaki można go rozszerzyć tak, aby zaspokajał potrzeby uczniów zdolnych (zobacz pkt. 4.4.2. Warianty pracy z programem).

Naukę języka obcego można powiązać z innymi przedmiotami, wyszukując wspólne tematy i zagadnienia w innych przedmiotach nauczanych w szkole. Używając języka obcego, uczniowie mogą kontaktować się z rówieśnikami z innych krajów (np. w ramach programów Comenius i e-Twinning). Mają także dostęp do szerokiego zakresu materiałów edukacyjnych, które mogą wykorzystać na innych przedmiotach. Korzystanie z wiedzy zdobytej na innych zajęciach ma również miejsce na lekcjach języka angielskiego, co odbywa się w ramach wprowadzania w życie zintegrowanego programu nauczania.

2. Cele edukacyjne

2.1. Cele edukacyjne w szkole podstawowej

2.1.1. Cele kształcenia i wychowania

Dziecko zaczynające naukę w klasie IV jest na ważnym etapie swojego edukacyjnego rozwoju. Nauczyciel, który przez trzy lata realizował z nim zintegrowany program nauczania, jest już przeszłością – pojawiają się nowe przedmioty i nowi nauczyciele. Dla dziecka przekonanego o tym, że zaczyna poważną naukę w „dorosłej szkole” jest to wymagający okres, pełen ogromnego zainteresowania i entuzjazmu. Choć j. angielski jest tylko jednym z przedmiotów w programie nauczania, musimy pamiętać, że:

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej tworzy fundament wykształcenia – szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy, dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny (Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, 2008)

oraz o tym, że każdy program nauczania przedmiotu powinien być widziany z tej szerszej perspektywy.

Nowa podstawa programowa określa następujące cele kształcenia ogólnego w szkole podstawowej:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

(Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, 2008)

Aby osiągać powyższe cele, uczeń w trakcie kształcenia ogólnego w szkole podstawowej powinien zdobyć określone umiejętności. Podstawa programowa za najważniejsze z nich uważa:

- 1) czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność, jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa;
- 2) myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;
- 3) myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 5) umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji;
- 6) umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;
- 7) umiejętność pracy zespołowej.

(Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, 2008)

Uczenie się języka jest złożonym procesem, wymagającym wielu różnych umiejętności, łącznie z tymi wymienionymi w podstawie programowej. Uczeń musi znaleźć własny efektywny sposób organizowania swojej nauki (*umiejętność uczenia się*).

Na lekcji komunikacyjnej uczniowie będą często pracować z partnerem, ćwicząc sprawność mówienia lub wykonując innego rodzaju zadania. Będą mieli również sposobność pracy w grupach, odgrywając role i/lub wykonując projekt grupowy. Mając kontakt z grupą, uczą się współdziałania w zespole, tolerancji, koleżeńskiej wobec rówieśników, którzy mają trudności, oraz szukania pomocy, jeśli sami mają problem (*umiejętność pracy zespołowej*).

Wiele ćwiczeń wymaga od uczniów samodzielnego znalezienia rozwiązań. Na przykład muszą dopasować tekst do obrazka, wstawić odpowiednie słowo w lukę lub znaleźć błąd i go poprawić. Tego typu zadania rozwijają w uczniach zdolność krytycznego myślenia (*myślenie naukowe*).

Prace projektowe wykonywane w grupach pomagają uczniom ćwiczyć twórcze

rozwiązywanie problemów. Mając do wykonania zadanie, muszą je zaplanować, ustalić podział pracy, uzgodnić jakich materiałów chcą użyć i gdzie je znaleźć (*wyszukiwanie i korzystanie z informacji*), rozmieścić materiały i uzgodnić ostateczną formę projektu. Wszystko to odbywa się w pewnych ramach czasowych, co oznacza, że uczniowie ćwiczą również efektywne wykorzystanie czasu.

W dalszej perspektywie nauka języka obcego przyczynia się do rozwoju tzw. kompetencji międzykulturowej (*intercultural competence*), czyli:

- ciekawości i otwartości na inne kultury;
- świadomości stylu życia we własnym kraju i w innych krajach;
- umiejętności interpretowania i wyjaśniania przejawów kultury własnego kraju i innych krajów;
- umiejętności zdobywania wiedzy o innej kulturze i użycia tej wiedzy w praktyce.

Wiedza ta sprzyja kształtowaniu właściwych postaw wychowania – tolerancji i zrozumieniu między narodami, jest także podstawą przyszłych dobrych stosunków w edukacji i w pracy.

Zalecane warunki i sposób realizacji w podstawie programowej określają powyższe kompetencje następująco:

Oprócz umiejętności językowych, szkoła, poprzez nauczanie języka obcego nowożytnego, kształtuje postawy ciekawości, tolerancji i otwartości wobec innych kultur.

Nauka języka obcego sprzyja więc ogólnemu rozwojowi dziecka i jego edukacji.

2.1.2. Ogólne cele programu nauczania w II etapie edukacyjnym

Program nauczania języka angielskiego w klasach IV–VI szkoły podstawowej powinien zmierzać do:

- otwarcia uczniom oczu na świat i poszerzenia ich doświadczeń poprzez kontakt z nauką języka angielskiego oraz kulturą i obyczajowością krajów anglojęzycznych (w ten sposób program nauczania sprzyja porozumieniu między narodami i tolerancji wobec różnic kulturowych);
- przygotowania uczniów do wykorzystywania języka angielskiego w różnych

sytuacjach życiowych;

- stworzenia podstaw do dalszej nauki języka angielskiego w gimnazjum i później;
- dostarczenia uczniom pozytywnego i konstruktywnego doświadczenia, które sprzyjać będzie ich dalszej nauce języka.

Program nauczania j. angielskiego musi spełniać następujące założenia:

Warunkiem rozwijania umiejętności językowych jest zapewnienie uczniowi kontynuacji nauki języka obcego nowożytnego rozpoczętej w I etapie edukacyjnym.

(...) Podstawowym celem kształcenia jest skuteczne porozumiewanie się w języku obcym w mowie i w piśmie. Priorytetem jest zatem umiejętność osiągnięcia przez uczniów różnych celów komunikacyjnych, a poprawność językowa, choć odgrywa istotną rolę, nie jest nadrzędnym celem dydaktycznym.

(Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych. Zalecane warunki i sposób realizacji 2008)

Zgodnie z zalecanymi warunkami i sposobem realizacji najnowszej podstawy programowej,

II etap edukacyjny nawiązuje w większości wymagań do poziomu A1 w sześciostopniowej skali poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych (...), zdefiniowanej przez Radę Europy.

W nawiązaniu do definicji kompetencji komunikacyjnej z Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, podstawa programowa określa pięć obszarów rozwijania kompetencji językowej uczniów.

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającymi realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi

Uczeń rozumie bardzo proste i krótkie wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka, a także krótkie i proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi

Uczeń uczestniczy w prostej rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

(Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, 2008)

2.2. Cele szczegółowe w nauce j. angielskiego w II etapie edukacyjnym

2.2.1. Szczegółowe cele podstaw programowych

W podstawach programowych dla języka obcego cele edukacyjne dla etapu II mogą być określone jako osiągnięcie poziomu opanowania języka zapewniającego minimum komunikacji językowej.

2.2.2. Wymagania szczegółowe

Wymagania szczegółowe są rozwinięciem celów ogólnych, a zatem nawiązują do pięciu obszarów kompetencji językowej uczniów wymienionych w punkcie 2.1.2.

1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych: leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych, umożliwiających realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

- 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania);*
- 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń i wyposażenia);*

- 3) *szkoła (przedmioty nauczania, przybory szkolne);*
- 4) *praca (popularne zawody);*
- 5) *życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego);*
- 6) *żywienie (artykuły spożywcze, posiłki);*
- 7) *zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie);*
- 8) *podróżowanie i turystyka (środki transportu, kierunki świata);*
- 9) *kultura (święta, obrzędy);*
- 10) *sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy);*
- 11) *zdrowie (samopoczucie, higiena codzienna);*
- 12) *świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).*

2. *Uczeń rozumie wypowiedzi ze słuchu:*

- 1) *reaguje na polecenia;*
- 2) *rozumie znaczenie zwrotów dnia codziennego adresowanych do ucznia;*
- 3) *rozumie ogólny sens prostego tekstu;*
- 4) *wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście słuchanym;*
- 5) *rozumie intencje rozmówców (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie);*
- 6) *rozpoznaje rodzaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole).*

3. *Uczeń rozumie krótkie, proste, kilkuzdaniowe wypowiedzi pisemne:*

- 1) *rozumie ogólny sens tekstu;*
- 2) *wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście;*
- 3) *rozpoznaje różne rodzaje tekstów, np. list prywatny, e-mail, sms, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa.*

4. *Uczeń tworzy kilkuzdaniowe wypowiedzi ustne według wzoru:*

- 1) *opisuje ludzi, przedmioty i miejsca;*
- 2) *opowiada o czynnościach życia codziennego;*
- 3) *przedstawia swoje upodobania i uczucia.*

5. *Uczeń tworzy kilkuzdaniowe wypowiedzi pisemne według wzoru:*

- 1) *opisuje ludzi, przedmioty i miejsca;*
 - 2) *opisuje czynności dnia codziennego;*
 - 3) *przedstawia swoje upodobania i uczucia.*
6. *Uczeń reaguje ustnie w prostych sytuacjach dnia codziennego:*
- 1) *przedstawia siebie i członków swojej rodziny;*
 - 2) *podaje swój wiek i miejsce zamieszkania;*
 - 3) *podaje swoje upodobania;*
 - 4) *mówi, co posiada i co potrafi robić;*
 - 5) *prosi o informacje;*
 - 6) *wyraża swoje emocje;*
 - 7) *wyraża prośbę i podziękowanie.*
7. *Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w prostych sytuacjach życia codziennego:*
- 1) *udziela podstawowych informacji na swój temat;*
 - 2) *wyraża podziękowania.*
8. *Uczeń przetwarza tekst:*
- 1) *przekazuje ustnie informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego;*
 - 2) *zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego.*
9. *Uczeń dokonuje samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, zapamiętywanie nowych wyrazów).*
10. *Uczeń współdziała w grupie, np. przy pracach projektowych.*
11. *Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. encyklopedie, media) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnej.*
12. *Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznanne słowa i zwroty).*
13. *Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).*
- (Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, 2008)*

3. Treści nauczania

3.1. Wstęp

Dział omawiający treści nauczania składa się z dwóch części. Pierwsza zawiera zestawy elementów do wykorzystania przy układaniu programu nauczania (patrz podrozdziały 3.1.–3.4.). Drugą część stanowi przykładowy wariant programu wskazujący, w jaki sposób można wykorzystać podane zestawy (patrz podrozdział 3.5.). Dział ten został zbudowany tak, aby umożliwić korzystanie z niego w sposób bardziej elastyczny. Przykładowy wariant programu nauczania wskazuje jedno z rozwiązań, jakie można zastosować, choć istnieje wiele innych. Układając program, należy pamiętać o konieczności częstego powtarzania i utrwalania materiału, co umożliwi uczniom przyswojenie i wyćwiczenie nowego materiału językowego.

Wybierając tematy lub teksty wprowadzające nowy materiał językowy i ćwiczące sprawności językowe, można sięgnąć do tematów wchodzących w zakres innych przedmiotów nauczanych w szkole, np. przyrody lub historii, realizując przy okazji nauki języka ogólne cele edukacyjne przewidziane na tym etapie kształcenia.

Przedstawione tu treści nauczania można odnaleźć w wielu podręcznikach kursowych, łącznie z tymi, które rekomenduje Oxford University Press (patrz podrozdział 4.3.).

3.2. Tematy i funkcje

W zakresie następujących tematów **uczeń potrafi**:

1) Człowiek

- podać i przeliterować swoje imię, nazwisko, adres
- podać numer telefonu, wiek, datę urodzenia
- podać narodowość; powiedzieć, skąd pochodzi
- wyrazić, co lubi a czego nie lubi
- określić swoje zainteresowania
- opisać zdolności i umiejętności
- opisać wygląd zewnętrzny

2) Dom

- podać prostą informację o miejscu swojego zamieszkania

- nazwać pomieszczenia w mieszkaniu i domu
- w prosty sposób opisać swoje mieszkanie/lub swój dom, nazwać meble i sprzęty
- w prosty sposób opisać swój pokój
- w prosty sposób opisać miejsce na podstawie obrazka
- wyrazić krótką opinię o miejscu

3) Szkoła

- powiedzieć, gdzie chodzi do szkoły i jakiego jest ona typu
- nazwać przedmioty nauczania
- podać godziny i swój plan lekcji
- nazwać przybory szkolne
- nazwać pomieszczenia i miejsca w szkole
- w prosty sposób opisać swoją szkołę i klasę
- zrozumieć polecenia nauczyciela (*classroom language*)

4) Praca

- nazwać popularne zawody
- nazwać niektóre czynności związane z poszczególnymi zawodami

5) Życie rodzinne i towarzyskie

- nazwać członków rodziny
- w prosty sposób wyjaśnić powiązania rodzinne
- podać prostą informację o swojej rodzinie
- nazywać czynności życia codziennego
- opisać, co robi codziennie i podać swój rozkład dnia
- wyjaśnić, czym zajmują się inni członkowie rodziny
- opisać prosty plan dnia innych ludzi
- powiedzieć, co robi w wolnym czasie
- rozmawiać o hobby i zainteresowaniach
- opisać, jakie rozrywki są możliwe w danym miejscu
- przedstawić się, przywitać się i pożegnać
- wyrazić prośbę, podziękowanie i przeprosiny
- poprosić o pozwolenie, wyrazić odmowę lub zgodę
- umówić się na spotkanie

- zaprosić kogoś do domu
- rozmawiać na przyjęciu lub spotkaniu, używając prostych zwrotów

6) Żywnienie

- nazwać artykuły spożywcze
- rozmawiać o ulubionych potrawach
- zamówić jedzenie w barze, restauracji lub kawiarni
- podać, gdzie w pobliżu można coś zjeść
- wyrazić opinię o miejscu i podawanym w nim jedzeniu

7) Zakupy i usługi

- nazwać podstawowe sklepy
- określić ilość
- uzyskać informację o rzeczach, które chce kupić
- kupić i zapłacić za podstawowe produkty
- kupić znaczek, wysłać list
- używać telefonu
- zrozumieć podstawowe instrukcje bezpieczeństwa i zachować się odpowiednio w przypadku niebezpieczeństwa
- zrozumieć podstawowe instrukcje w miejscach publicznych

8) Podróżowanie

- nazywać kierunki świata
- prosto opisać miejsce na podstawie planu
- nazywać budynki i miejsca w mieście
- zapytać o drogę
- w prosty sposób wskazać drogę (np. na podstawie planu)
- podać prostą informację o regionie, w którym mieszka
- podać prostą informację o znanych miejscach w Polsce
- dowiedzieć się i podać, gdzie można kupić bilet
- kupić bilet
- nazywać podstawowe środki transportu
- dowiedzieć się i podać, jaki środek transportu publicznego jest możliwy w danym

miejscu

- uzyskać i podać informację o położeniu dworca, przystanków, gdzie wysiąść
- uzyskać i podać informację o długości trwania podróży
- prosto opisać plany wakacyjne

9) Kultura

- krótko i prosto opisać święta obchodzone w Polsce i krajach anglojęzycznych
- odróżniać zwyczaje polskie od zwyczajów innych narodowości
- opisać, jakie wydarzenia kulturalne i rozrywki są możliwe w danym miejscu
- dowiedzieć się o ceny biletów wstępu
- dowiedzieć się i podać godziny otwarcia lub czas rozpoczęcia wydarzeń kulturalnych

10) Sport

- nazywać popularne dyscypliny sportowe
- nazywać popularny sprzęt sportowy
- rozmawiać o popularnych dyscyplinach sportowych
- uzyskać i podać informację o wydarzeniach sportowych
- dowiedzieć się i podać czas rozpoczęcia wydarzeń sportowych

11) Zdrowie

- nazywać części ciała
- wyjaśnić, jak się czuje
- wyjaśnić, czego potrzebuje do dobrego samopoczucia
- opisać podstawowe dolegliwości
- podać kilka zasad zdrowego stylu życia, w tym codziennej higieny

12) Świat przyrody

- nazwać miesiące i pory roku
- uzyskać i zrozumieć informację z prognozy pogody
- podać prostą informację i opinię o pogodzie
- nazwać podstawowe elementy krajobrazu
- nazwać zwierzęta domowe i dzikie oraz popularne rośliny
- opisać swoje zwierzątko i inne zwierzęta domowe
- podać kilka prostych zasad ochrony środowiska.

3.3. Gramatyka

Czasownik *to be*

Zaimki osobowe

Przymiotniki dzierżawcze

Zaimki osobowe w dopełnieniu

Dopełniacz saksoński / dopełniacz 's

Konstrukcja *there is / there are*

Przymiotniki miejsca

Przymiotniki czasu

Liczba pojedyncza i mnoga rzeczowników, w tym formy nieregularne

Czas *present simple*

Przysłówki częstotliwości

Określniki *some* i *any*

Pytania o ilość: *how much, how many*

Rzeczowniki policzalne / niepoliczalne

Zaimki wskazujące: *this, that, these, those*

Tryb rozkazujący oraz forma zakazu

Czasownik modalny *can* do wyrażenia umiejętności i przyzwolenia

Przedimek nieokreślony *a (an)*

Przedimek określony *the*

Czasownik *have got*

Czas *Present continuous*

Porównanie czasów *present simple* i *present continuous*

Czas *Present continuous* do wyrażenia przyszłych planów

Will do wyrażenia przyszłości i propozycji (*I'll do that!*)

Konstrukcja *like / love* + forma z *-ing*

Formy przeszłe czasownika *be*: *was, were*

Czas *past simple*: czasowniki regularne i nieregularne

Czasownik modalny *must (mustn't)*

Stopniowanie przymiotników

Proste przysłówki sposobu, np. *well, quickly, quietly*

Spójniki *and, but, or*

3.4. Sprawności językowe

Słuchanie

(I. Rozumienie wypowiedzi ze słuchu)

Uczniowie potrafią:

- zrozumieć ogólny sens krótkiej wypowiedzi na tematy codzienne, tzn. rozpoznać sytuację mówiącego, określić czas lub miejsce zdarzenia, zidentyfikować osoby w nim uczestniczące;
- rozpoznać relacje między rozmówcami, rozpoznać ich uczucia (czy są źli, zdenerwowani, czy żartują) oraz intencje (wyrażanie prośby, podawanie informacji);
- zrozumieć proste rozmowy na tematy „codzienne”, o swoich zainteresowaniach jeśli wyrażane są powoli i wyraźnie;
- wyszukać i zidentyfikować określoną informację w krótkiej i prostej wypowiedzi lub dialogu na tematy „codzienne”;
- zrozumieć polecenia nauczyciela;
- zrozumieć najważniejsze informacje (np. godzinę, miejscowość, nazwisko, liczby, ceny) w komunikatach (np. na dworcu, w reklamach telewizyjnych, w komentarzu);
- zrozumieć proste dane osobowe np. imiona i nazwiska osób, adresy, numery telefonu, gdy są mówione wolno i wyraźnie oraz potrafi je zapisać, gdy są literowane;
- zrozumieć znane słowa i wyrażenia w dłuższej wypowiedzi np. o tym, co się wydarzyło;
- wywnioskować informacje z kontekstu na podstawie znanych słów i wyrażen.

Czytanie

(II. Rozumienie wypowiedzi pisemnej)

Uczniowie potrafią:

- zrozumieć krótki, prosty tekst pisany typu ogłoszenie, krótkie instrukcje, formularze, jadłospis, prosty list o „codziennych” zdarzeniach, pocztówka, wiadomości SMS lub poczta elektroniczna, opowiadanie lub dialog;
- czytać krótki, prosty tekst w celu uzyskania określonej informacji (*scanning*);
- czytać krótki, prosty tekst w celu uzyskania szczegółowych informacji;
- czytać w celu uzyskania ogólnej informacji (*skimming*);

- czytać samodzielnie z użyciem słownika dwujęzycznego;
- odczytać w słowniku symbole fonetyczne i sposób akcentowania wyrazów, a także skróty stosowane tak, aby móc sprawdzić potrzebne słowa, poprawną pisownię, dokonać wyboru właściwego wyrazu i zastosować poprawną wymowę.

Mówienie

(III. Tworzenie wypowiedzi ustnych; IV. Reagowanie na wypowiedzi ustnie;

V. Przetwarzanie wypowiedzi)

Uczniowie potrafią:

- odpowiedzieć na pytania w prostych sytuacjach życia codziennego;
- poprowadzić prostą rozmowę o sobie i swojej rodzinie;
- poprosić o pomoc lub o powtórzenie;
- przedstawić się, przywitać, pożegnać;
- zaproponować coś i podziękować w bardzo prosty sposób;
- zapytać w bardzo prosty sposób o informację (np. cenę, godzinę) i odpowiedzieć na podobne pytania;
- zapytać w bardzo prosty sposób o proste dane osobowe np. nazwisko, adres i odpowiedzieć na podobne pytania;
- wyrazić w prosty sposób co lubią i czego nie lubią;
- odpowiedzieć w bardzo prosty sposób na pytanie dotyczące przebiegu wydarzeń;
- opisywać w bardzo prosty sposób co widzi na obrazku, na zdjęciu (osoby, przedmioty, miejsca, czynności);
- opisywać w bardzo prosty sposób swoją rodzinę, przyjaciela, mieszkanie, hobby itp.;
- zamówić coś do jedzenia lub picia w bardzo prosty sposób;
- poprosić kogoś o coś w bardzo prosty sposób;
- przeprosić w bardzo prosty sposób;
- zaprosić kogoś na spotkanie w bardzo prosty sposób;
- wypowiedzieć się w bardzo prosty sposób co myśli na dany temat;
- wyrażać swoje uczucia;
- w bardzo prosty sposób omówić ogólny sens przeczytanej lub usłyszanej informacji;
- w bardzo prosty sposób przekazać przeczytaną lub usłyszaną informację (np. czas lub miejsce spotkania);
- poprawnie wymawiać poznane wyrazy.

Pisanie

(III. Tworzenie wypowiedzi pisemnej; IV. Reagowanie na wypowiedzi pisemne;
V. Przetwarzanie wypowiedzi)

Uczniowie potrafią:

- wypełnić prosty formularz z danymi osobowymi;
- zaadresować pocztówkę/kopertę;
- napisać do kolegi lub koleżanki krótki list, pocztówkę o sobie i swojej rodzinie, (co robi, gdzie jest, jak się czuje);
- napisać krótkie pozdrowienia, podziękowania lub życzenia;
- napisać w kilku prostych zdaniach o tym, co jest na obrazku;
- opisać przyjaciela, dzień, ulubionego zwierzątko, ulubiony przedmiot;
- zapisać proste dane osobowe, np. imiona i nazwiska osób, adresy (gdy są literowane), numery telefonu, ze słuchu, gdy są mówione wolno i wyraźnie;
- zapisać informacje (np. nazwy, miejscowości, liczby, czynności) z przeczytanego tekstu do tabeli lub uzupełnić luki w odpowiedzi pisemnej;
- poprawnie przeliterować większość poznanych słów;
- poprawnie używać podstawowych zasad interpunkcji.

3.5. Przykładowy wariant programu nauczania

Składowe tego programu zostały dobrane w taki sposób, aby:

- stworzyć uczniom możliwość przekazywania informacji o sobie i najbliższym otoczeniu;
- wprowadzić podstawę strukturalną konieczną do dalszej nauki na następnym etapie;
- dostarczyć ogólnego materiału leksykalnego użytecznego w codziennych sytuacjach życiowych, który może być rozbudowany w następnym etapie.

Temat i związane z nim słownictwo	Funkcje językowe, sytuacje i sprawności językowe	Materiał gramatyczny
Ja i moja rodzina: -liczebniki 1-100 -alfabet -liczebniki porządkowe -miesiące	Przedstawianie siebie i członków swojej rodziny Powitania i pożegnania Podawanie danych osobowych: wieku, adresu, daty urodzin,	Czasownik <i>be</i> Zaimki osobowe Zaimki dzierżawcze Pytania z zaimkiem pytającym <i>Who?</i>

Temat i związane z nim słownictwo	Funkcje językowe, sytuacje i sprawności językowe	Materiał gramatyczny
	numeru telefonu Literowanie imion	Zaimki wskazujące <i>this / that</i> Dopełniacz saksoński Pytania z zaimkiem pytającym <i>Whose?</i>
Życie codzienne: -dom -zajęcia domowe -posiłki -w sklepie -w restauracji	Nazywanie pokoi, pomieszczeń Wyrażanie upodobań związanych z jedzeniem i piciem Opisywanie codziennych zajęć Pytanie o cenę Zamawianie posiłków	Konstrukcja <i>there is / there are</i> Przyimki miejsca: <i>on, in, under, over, near, opposite</i> <i>Present simple</i> <i>Some / any</i> Czasownik <i>have</i> Pytania z <i>How much?</i> Rzeczowniki niepoliczalne Czasownik modalny <i>can</i> Wyrażenie <i>would you like?</i> Przedimek nieokreślony <i>a / an</i> Określniki ilości: <i>much, many, a lot</i>
Kraje i narodowości	Podawanie narodowości Podawanie nazw krajów	Czasownik <i>be (Are you from Poland?)</i> Tworzenie przymiotników od nazw krajów
Szkoła: w klasie, przedmioty szkolne, rozkład zajęć/dni tygodnia	Określanie miejsca położenia przedmiotów Nazywanie przedmiotów w klasie Wydawanie poleceń Reagowanie na polecenia Wyrażanie próśb, podziękowań, przeprosin Podawanie godziny	Pytania z zaimkiem pytającym <i>Where? (Where are they?)</i> Przyimki: <i>in, at, on (I'm at school.)</i> Liczba mnoga rzeczowników. Zaimki wskazujące: <i>this, that, these, those</i> Zaimki dzierżawcze <i>(These are my books.)</i> Tryb rozkazujący <i>(Stop here. Come here.)</i>

Temat i związane z nim słownictwo	Funkcje językowe, sytuacje i sprawności językowe	Material gramatyczny
	Układanie planu lekcji Rozmawianie o ulubionych przedmiotach	Czasownik modalny <i>can</i> w pytaniach (<i>Can I go to the toilet?</i>)
Ludzie i zwierzęta: wygląd zewnętrzny, usposobienie, ubrania, zdrowie	Nazywanie kolorów Nazywanie zwierząt domowych Wyrażanie podstawowych odczuć i cech Nazywanie części ciała Nazywanie części ubioru Opisywanie ludzi Wyrażanie opinii o ludziach	Czasownik <i>be</i> Przedimek określony <i>the</i> (<i>This is the blue jacket.</i>) Czasownik <i>have got</i> (<i>I've got a hamster.</i>) Zaimki dzierżawcze (<i>His hair is black.</i>) <i>Present continuous</i> (<i>What's he wearing?</i>)
Środowisko wokół nas: - pogoda - pory roku - miasto	Opisywanie pogody Nazywanie miesięcy i pór roku Nazywanie budynków w mieście i określanie ich położenia	<i>Present simple</i> i <i>present continuous</i> Konstrukcja <i>there is / there are</i> Przymyki miejsca: <i>near, on the left, on the right, opposite, etc.</i>
Wakacje i podróże	Opisywanie planów wakacyjnych Opisywanie sposobów podróżowania	<i>Present continuous</i> do wyrażenia przyszłych planów (<i>In the next school holidays I'm going to the seaside.</i>) <i>Present simple</i> Zwroty <i>by train / bike / bus</i>
Hobby i upodobania, czas wolny	Określanie ilości Opisywanie zdolności i umiejętności Nazywanie zawodów Nazywanie dyscyplin sportowych Opisywanie hobby Pytanie o pozwolenie Wyrażanie odmowy i zgody Wyrażanie opinii o książkach i filmach	Konstrukcja <i>there is / there are</i> Pytania z <i>How many?</i> Liczba mnoga rzeczowników Czasownik modalny <i>can</i> <i>Present simple</i> Konstrukcja <i>like / love + gerund</i> Czas <i>Simple past</i> (użycie czasowników regularnych i nieregularnych)

4. Realizacja programu nauczania

4.1. Podstawowe założenia metodyczne

Metody proponowane przez nas w niniejszym programie nauczania zakładają aktywną naukę. Zakładamy, że uczeń pełni aktywną rolę w procesie nauczania. Podstawowym założeniem programu jest maksymalne wykorzystanie czasu na lekcji oraz włączenie wszystkich uczniów w proces lekcyjny, bez względu na poziom ich umiejętności. Aby zapewnić równość szans, zakładamy, że lekcja jest dla ucznia jedynym kontaktem z językiem obcym, stąd – na ile to możliwe – język angielski powinien być językiem komunikacji na zajęciach. Badania pokazują, że mówienie do uczniów po angielsku wspomaga ich proces uczenia się języka. Dlatego też sugerujemy, aby język polski był używany na lekcjach tylko wtedy, gdy jest absolutnie niezbędny.

Czasu na lekcji nigdy dość, dlatego też, bez względu na ilość godzin przeznaczonych na nauczanie języka obcego, istotnym i integralnym elementem procesu lekcyjnego powinno być „uczenie tego, jak się uczyć.” Należy uzmysławiać dzieciom, że uczą się nie dla nauczyciela, lecz dla siebie. Naszą intencją jest wspomóc ten proces poprzez zaproponowanie różnych rozwiązań, w tym praktycznego zdobywania umiejętności, jak na przykład wykorzystywania słownika.

Aby pracować samodzielnie z podręcznikiem, trzeba posiadać umiejętność czytania po angielsku. Uczniowie na progu czwartej klasy szkoły podstawowej potrafią w znakomitej większości płynnie czytać po polsku. Nie przekłada się to jednak wprost na język angielski. Uczeń, poznając alfabet, jakkolwiek podobny do polskiego, w rzeczywistości zderza się z odmiennym brzmieniem liter i zasad wymowy oraz ortografii. Uczeń musi kojarzyć wyraz zapisany z jego wymową w taki sam sposób, jak odbywało się to na lekcjach języka ojczystego. Dlatego też uczniowi łatwiej jest się uczyć, gdy najpierw usłyszy wyraz i pozna jego znaczenie, następnie nauczy się go wymawiać i dopiero potem zobaczy wyraz ten napisany. W ten sposób najpierw zapamiętane są wymowa i znaczenie wyrazu, a potem przyporządkowana im jest jego pisownia. Zaniechanie lub niepowodzenie podjętych działań w tym zakresie będzie skutkowało czytaniem po angielsku tak jak po polsku, bez powiązania przez uczniów wyrazów, które słyszą z wyrazami, które widzą. Uczniowie mający pewne trudności w czytaniu po polsku wymagają szczególnego wsparcia i troski.

Każdy uczeń posiada zdolności do nauczenia się podstaw języka obcego pod warunkiem, że atmosfera w klasie jest sprzyjająca, a nauczyciel cierpliwy i wyrozumiały. Utwierdzenie dziecka w przekonaniu, że potrafi się nauczyć języka angielskiego, jest istotne w budowaniu wiary we własne siły i możliwości. Otoczeni życzliwą atmosferą na lekcji, uczniowie nie będą bali się poprosić o pomoc, jeśli czegoś nie rozumieją.

Włączając ucznia w proces lekcyjny należy pamiętać, że każde dziecko jest jednostką indywidualną. Niektórzy uczniowie korzystają, gdy pracują w parach lub małych grupach, uzyskując pomoc od swoich rówieśników. Inni wolą pracę samodzielną lub, w wypadku wątpliwości, pomoc ze strony nauczyciela.

Uczniom łatwiej jest mówić w parach i małych grupach niż przed całą klasą lub bezpośrednio do nauczyciela. Czują się również mniej skrępowani, jeśli czytają na głos chórem. Chodząc po klasie, nauczyciel usłyszy, który z uczniów ma trudności i może popracować z nim indywidualnie. Młodszy uczniowie lubią przedstawiać dialogi przed całą klasą, a to stwarza doskonałą okazję do sprawdzenia wymowy i intonacji po wstępnej fazie ćwiczeń.

Ustalając jasne cele i pokazując, że mogą być one osiągnięte, dajemy uczniom poczucie osiągnięcia sukcesu i okazję do nabrania pozytywnego stosunku do procesu edukacji, a także motywację do tego, by uczyć się więcej i lepiej (więcej na temat znajdziecie Państwo w rozdziale „Ocenianie”). Pragniemy uświadamiać dzieciom postęp w nauce, jednocześnie pokazując, że radzą sobie w codziennych sytuacjach komunikacyjnych. W ten sposób język stanie się „żywy” i nie będzie kolejnym przedmiotem szkolnym, którego trzeba się uczyć.

Aby nauka przebiegała w sposób systematyczny, uczniowie potrzebują przejrzystych zapisów w zeszytach. Nauczyciel może im w tym pomóc, zapisując na tablicy przykłady, które uczniowie mają wpisać do zeszytów, lub wskazując, który dział lub które ćwiczenie z podręcznika ma zostać przepisane. Pomoże to uczniom rejestrować to, czego się nauczyli, a także da przejrzyste podstawy do samooceny. W celu motywowania uczniów i wspierania ich indywidualnej nauki, każda praca domowa musi być najpierw gruntownie wyjaśniona i zrozumiana, a także dostosowana do zdolności każdego ucznia.

4.1.1. Formy pracy

Aby uczeń mógł jak najwięcej obcować z językiem obcym, zakładamy, że na lekcji dominuje język angielski. Koniecznym jest, by na początku, korzystając z ilustracji, obrazków i mimiki, zaprezentować uczniom podstawowe słownictwo niezbędne w organizacji lekcji. Obejmuje

ono takie polecenia jak: *Open your books, Find page..., Listen and follow the story in your book* itp. Dla zrozumienia poleceń nauczyciela (np. *Ask your partner, Answer the questions in your workbooks*), dzieci rozpoznają słowa takie jak: *word, sentence, question, answer*.

Plakaty oraz wywieszki ze zwrotami umieszczone w klasie wspomogą przyswojenie nowych wyrażeń na wczesnym etapie nauki.

Niektórzy uczniowie będą wymagać częstego przypominania poleceń, dlatego też wskazane jest sprawdzanie rozumienia zwrotów poprzez przetłumaczenie ich przez któregoś z uczniów na język polski albo przez zapytanie: *Are you going to write?* i uzyskanie odpowiedzi: *Yes/No*. Ćwiczenie zwrotów można przeprowadzić także w formie zabawy, prosząc uczniów, aby poprawili błędnie podaną przez nauczyciela informację. Jeśli polecenia są złożone, wtedy lepiej zapisać je na tablicy. Pisemna forma może okazać się bardziej pomocna dla tych, którzy szybciej przyswajają treści wzrokowo niż słuchowo.

Wymienione poniżej formy pracy powinny przeplatać się w zrównoważony sposób, stosownie do nauczanego materiału:

- praca całą klasą (*lockstep*);
- praca indywidualna, kierowana przez nauczyciela lub samodzielnie;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca projektowa (tzw. projekt edukacyjny) wykonywana w szkole i w domu.

Różnorodne formy pracy wprowadzają urozmaicenie, dając jednocześnie możliwość pełnego wykorzystania etapu ćwiczeń.

4.1.2. Pomoce dydaktyczne

Wprawdzie można uczyć języka angielskiego, obywając się bez specjalnego wyposażenia, zalecamy jednak wykorzystanie:

- podręcznika i zeszytu ćwiczeń;
- odtwarzacza płyt kompaktowych i odpowiedniego zestawu nagrań

jako podstawowych narzędzi pracy nauczyciela.

Inne usprawniające i urozmaicające lekcje materiały to:

- wybór materiałów pomocniczych, w tym słowniki do użycia w klasie (jednojęzyczne słowniki obrazkowe lub słowniki dwujęzyczne);

- podręczniki do gramatyki i materiały do ćwiczeń;
- materiały dotyczące zagadnień kulturowych, autentyczne rekwizyty (np. bilety, opakowania, broszury itp.);
- mapy, kolorowe ilustracje, plakaty i plansze na ścianach;
- biblioteczka z uproszczonymi tekstami do czytania dla przyjemności;
- Europejskie Portfolio Językowe (patrz też podrozdział 4.2.11.).

Inne pożądane źródła materiału językowego to:

- dostępny w klasie odtwarzacz DVD, komputery z odpowiednim oprogramowaniem, dostęp do sali komputerowej z możliwością połączenia do sieci internetowej;
- tablica interaktywna;
- znane i sprawdzone witryny internetowe o tematyce kulturowej typu British Museum, *Tower of London* itp.;
- kontakty z innymi szkołami za granicą, poprzez pocztę elektroniczną (program e-Twinning) lub szersze powiązania, na przykład te oferowane w programie Comenius.

Nauczanie umiejętności komunikowania się

W celu sprawnego komunikowania się w języku obcym uczeń musi posiadać różnego rodzaju wiedzę i umiejętności. Przede wszystkim ma zasób słów, dzięki któremu potrafi przekazać określoną informację i jest w stanie grupować wyrazy w taki sposób, aby stworzyć logiczne wyrażenia. Pierwsze kroki w kierunku komunikacji stawiane są w formie zapamiętanych stałych zwrotów i wyrażeń językowych (*chunks*), tzn. grup wyrazów o określonym znaczeniu, np. jak 'I'm fine thanks'. Uczeń słyszy i rozumie je jako jednostkę językową lub fragment raczej niż jako zespół pojedynczych wyrazów składających się na całe wyrażenie. Badania wskazują, że budowanie zasobów zbiorów takich „kawałków” językowych umożliwia uczniom przekazywanie treści w sposób stosunkowo płynny. Z tego powodu na wczesnym etapie nauczania języka uwaga powinna być skupiona na nauczaniu funkcji językowych – języka stosowanego celowo, aby uzyskać pożądany efekt. Rozmówca (lub piszący) zastanawia się nad myślą, którą chce przekazać, np. „zaprosić”, a następnie poszukuje sposobów przetransponowania myśli na słowa (*Would you like to come to my house?*). Nauczanie języka w ten sposób przybiera często formę pytań i odpowiedzi, dzięki temu uczeń buduje bank rozmówek

sytuacyjnych, w których bierze udział.

Poprzez uczenie się komunikowania uczniowie poznają normy kultury językowej: co jest ogólnie przyjęte w rozmowie z innymi ludźmi, w jakiej sytuacji itd. Wyrażanie swoich myśli i opinii stwarza potrzebę poznawania większej liczby słów, co wpływa na wzbogacanie słownictwa w różnych obszarach tematycznych. By wypowiedzi były spójne i miały sens, trzeba nauczyć się, jak „działa” system językowy; jak tworzyć pytania, przeczenia i zdania twierdzące. W tym zakresie wiedza gramatyczna jest niezbędna.

Skoro uczniowie nie opanowali jeszcze całkowicie żadnego z obszarów językowych, a chcą bądź potrzebują komunikować się w języku obcym, muszą nauczyć się, jak radzić sobie z ograniczonym zasobem posiadanej wiedzy. Możliwe jest to poprzez rozwijanie strategii, które pomogą im zrekompensować to, czego nie wiedzą, wykorzystując gesty, próbując poszerzać zakres słownictwa w sposób twórczy lub unikając tego, czego nie potrafią wyrazić. Wiedza oraz różne rodzaje kompetencji są niezbędne do komunikowania się w języku obcym. Jako nauczyciele powinniśmy być ich świadomi, zapewniając zintegrowane podejście do nauczania języka obcego, nie ignorując żadnego z obszarów i nie koncentrując się bardziej na jednym, poświęcając mniej uwagi innym. Żeby się skutecznie komunikować, uczniowie potrzebują każdego z nich.

4.2. Techniki pracy na lekcji

Poniższy podrozdział podzielony jest na trzy części odnoszące się do szczegółowych celów programu nauczania:

- języka: funkcji i sytuacji, słownictwa, gramatyki, sprawności i wymowy (patrz podrozdziały 4.2.1.–4.4.8.).
- korelacji międzyprzedmiotowych i zagadnień kulturowych (patrz podrozdziały 4.2.9. i 4.2.10.).
- rozwoju umiejętności samodzielnego uczenia się (uczenie się, jak się uczyć). Łączy się to z umiejętnością korzystania ze słownika i innych źródeł uzupełniających, nauki słownictwa, prowadzenia notatek itp. (patrz dalej, zwłaszcza podrozdział 4.2.11.).

4.2.1. Nauczanie funkcji językowych

Cele

Pojęciem funkcji językowej określamy intencję użytkownika języka i/lub cel, jaki chce osiągnąć posługując się językiem, np. uzyskać informację. Funkcje językowe pełnią istotną rolę w nauce języka obcego. Na lekcjach, w miarę możliwości, powinno się ćwiczyć porozumiewanie w realistycznych sytuacjach życiowych po to, by uczniowie byli w stanie używać języka do przekazania informacji i uzyskania pożądanego efektu.

Nauczanie funkcji pomaga również uświadomić uczniom istnienie rozmaitych konwencji kulturowych w różnych językach i potrzebę stosowania odpowiednich rejestrów językowych w zależności od sytuacji (patrz też podrozdział 4.2.10.).

Metody

Skuteczne jest nauczanie funkcji poprzez dialogi oparte na rozmaitych sytuacjach. Można je wprowadzać na różne sposoby.

Uczniowie mogą zaznajomić się z sytuacją dzięki technikom uzyskiwania odpowiedzi od słuchacza (*elicitation*). Nauczyciel pokazuje ilustracje przedstawiające daną sytuację i prosi uczniów, by wysunęli własne sugestie co do przebiegu rozmowy. Można te wypowiedzi ćwiczyć ustnie i/lub zapisać na tablicy w formie dialogu.

Można również rozdać uczniom dialog pocięty na osobne zdania i poprosić o uporządkowanie go lub też polecić dopasowanie dwóch połówek pociętych zdań. Można to potraktować jako ćwiczenie związane ze słuchaniem i przeprowadzić przed wysłuchaniem tekstu w celu sprawdzenia własnych odpowiedzi lub po jego wysłuchaniu jako zadanie rekonstrukcji wypowiedzi.

Inna technika polega na wysłuchaniu nagrania lub obejrzeniu filmu na DVD bądź czytaniu rozmowy. Po pierwszym sprawdzeniu ogólnego zrozumienia tekstu należy polecić uczniom odnalezienie właściwych słów, których mówiący używa w formułowaniu określonej funkcji językowej.

Gdy zostanie już wypracowany model dialogu, może nastąpić faza ćwiczeń, w której uczniowie mają okazję do głośnego czytania. Bardzo często podręczniki zaopatrzone są w płyty DVD, które dają uczniom możliwość powtarzania za nagraniem. W innym przypadku rolę modelu może pełnić nauczyciel. Istotne jest, by w tej fazie zwracać uwagę na wymowę oraz intonację.

Następny etap polega na odejściu od modelowego dialogu w kierunku możliwości samodzielnego ułożenia podobnych dialogów przez uczniów. Nauczyciel ma tu okazję zindywidualizować proces nauczania, pomagając uczniom mniej lub bardziej w zależności od ich możliwości. Pierwszy etap zadania może polegać na wykorzystaniu możliwych rozwiązań, gdy uczeń tworzy nowy dialog, wymieniając pojedyncze elementy. Trudniejszym wariantem jest miniscenka, w której dwójka uczniów otrzymuje opis sytuacji i wskazówki, czego chce każdy z rozmówców. Najtrudniejsze dla uczniów jest zadanie polegające na samodzielnym określeniu sytuacji i ułożeniu dialogu bez żadnych wskazówek.

W przyswajaniu funkcji językowych pomocne dla uczniów będzie kojarzenie nazw funkcji (np. przeproszenie) z wyrażeniami językowymi, które powinny być zastosowane (np. *I'm sorry*). Jeżeli uczniowie będą w stanie podać wyrażenia na podstawie sytuacji podanych po polsku (*Jak możemy kogoś przeprosić po angielsku?*) jak i po angielsku (*He feels bad about what happened and he wants to apologize. What does he say?*), wówczas łatwiej sprostają wymaganiom egzaminacyjnym w kolejnych etapach edukacyjnych. Zarówno na egzaminie gimnazjalnym jak i maturalnym uczniowie muszą wykazać się znajomością funkcji językowych podanych w języku polskim.

Powtarzanie funkcji językowych może być przeprowadzone w formie podanego szkieletu dialogów, w których podajemy nazwy funkcji. Prosimy wówczas uczniów, aby korzystając z podręczników lub zeszytów, uzupełnili dialog.

np. *Greet your friend.*
Apologise for being late.
Explain why.

4.2.2. Nauczanie słownictwa

Cele

Znajomość słownictwa odgrywa ważną rolę w komunikacji. Można porozumieć się, robiąc błędy gramatyczne, ale trudno jest wyrazić myśli, gdy brakuje odpowiednich słów.

Istotne jest, by uczniowie:

- rozumieli wagę nauki słownictwa;
- rozumieli, co to znaczy „znać słowo”;
- rozwijali skuteczne metody zapamiętywania słownictwa.

Wielu uczniów błędnie sądzi, że aby znać słowo po angielsku, wystarczy zapamiętać jego polski odpowiednik. W rzeczywistości uczenie się słowa jest bardziej złożone. Należy wyjaśniać, iż konieczna jest wiedza o tym, jak słowa używać, w jakim kontekście i w jakich kolokacjach ono występuje, np. *make dinner*, ale: *do homework*, a *tall man*, ale: a *high mountain*). Ponadto uczniowie powinni wiedzieć, w jaki sposób tworzy się liczbę mnogą rzeczowników, jak utworzyć rzeczownik od czasownika itp. Istotne są także zasady pisowni i wymowy, w tym akcentowania wyrazów, które są odmienne dla różnych części mowy: np. PHOtograph, ale: phoTOgraphy, gdzie nie tylko akcent zostaje przesunięty, ale również zmienia się brzmienie wyrazu.

Z pewnością pomocny będzie tutaj związek z językiem polskim, jednakże od samego początku uczniowie muszą mieć świadomość, że nie zawsze istnieją bezpośrednie powiązania między obydwoma językami. Często kłopotów przysparzają tzw. „false friends”, czyli wyrazy o podobnym brzmieniu, ale innym znaczeniu, np. ‘zdenerwowany’ najlepiej tłumaczony jako *irritated; annoyed*. Sposób, w jaki słownictwo jest prezentowane i zapisywane na tablicy (a następnie wpisywane do zeszytów) będzie wpływał na stopień i łatwość zapamiętywania słów przez uczniów poza kontekstem.

Duży zasób słownictwa jest kluczowy dla biegłego czytania i czytania ze zrozumieniem. Jak już opisano w 4.1., słowo jest poznawane najpierw przez usłyszenie go i skojarzenie wersji usłyszanej ze znaczeniem. Następnie poznawany jest jego wizualny odpowiednik – czyli słowo napisane. Aby uczniowie czytali z łatwością, potrzebują zdobyć umiejętność natychmiastowego rozpoznawania słów wzrokowo i kojarzenia ich znaczenia, bez konieczności wymawiania ich litera po literze lub tłumaczenia na język polski. Do osiągnięcia takiego poziomu uczniowie potrzebują wielu okazji, żeby słyszeć i widzieć słowo po to, by jego rozpoznawanie stało się automatyczne.

Metody

Badania wykazują, że uczniowie mogą jednorazowo poradzić sobie z ograniczoną liczbą nowych słów. Nauczyciel powinien więc wybrać te najistotniejsze. Mogą to być słowa kluczowe dla zrozumienia tekstu, słowa o wielorakim znaczeniu lub też słowa często używane. Ważne jest również, by nauczyciel jasno określił, których słów należy się nauczyć w mowie i w piśmie (do czynnego wykorzystania, tzw. słownictwo czynne), a które wystarczy rozpoznawać w celu lepszego zrozumienia tekstu słuchanego lub czytanego (słownictwo bierne).

Nauczyciel powinien przedstawić nowe słownictwo w sposób sprzyjający zapamiętywaniu. Ważne jest podanie jasnego kontekstu lub powiązane ze sobą tematycznie grupy słów. Może wykorzystać przy tym ilustracje z podręcznika, kolorowe plakaty lub plansze, rysunki na tablicy lub prawdziwe przedmioty. Trudno jest uczyć się oderwanych wyrazów, warto zatem użyć słów w kontekście, np. odnosząc je do określonej sytuacji lub grupując tematycznie.

Ponieważ w języku angielskim wymowa różni się od pisowni, uczniowie powinni uczyć się wymawiania słów i zapisywania wymowy w zeszytach. Nauka pisowni łączy się w sposób logiczny z nauką nowych słów. Nauczyciel może wprowadzać reguły i zasady ortografii w miarę potrzeb. Stworzy to dodatkową okazję do grupowania wyrazów.

Bardzo istotne dla zapamiętywania nowego słownictwa jest systematyczne powtarzanie go. Nauczyciel może na przykład na początku lekcji sprawdzać słownictwo z poprzednich zajęć lub wrócić do tematu po kilku lekcjach, sprawdzając, ile słów uczniowie zapamiętali.

Rodzaje zadań

Przedstawiając nowe słowa, możemy użyć kart z ilustracjami i podpisem (*flashcards*), a następnie przejść do ćwiczeń i gier polegających na dopasowaniu podpisu do ilustracji. Aby ćwiczyć natychmiastowe rozpoznawanie wyrazów, możemy pokazywać uczniom na kilka sekund karty wyrazowe wcześniej poznanych słów, zakrywać je i pytać, jakie to były słowa.

Można prosić uczniów o grupowanie wyrazów na różne sposoby, np. według brzmienia (słowa rymujące się) lub tematu (np. zwierzęta, jedzenie). Można sugerować tworzenie własnego słowniczka z obrazkami, użyciem kolorów i rysunkami lub drukowanymi z komputera.

Zagadki wyrazowe, typu odszukiwanie słów w wężu wyrazowym lub kwadracie wyrazowym, wspomagają zarówno naukę czytania, jak i pisowni.

Możemy również pokazać kilka pierwszych liter wyrazu, który uczniowie znają i prosić uczniów o jego odgadnięcie. Gry słownikowe takie jak np. 'Hangman' i krzyżówki również pomagają uczniom nabierać biegłości w przewidywaniu słów, co będzie ułatwiać im szybsze i bardziej biegle czytanie.

Rozwijanie umiejętności samodzielnego uczenia się

Uczeń musi umieć znaleźć taki sposób nauki słownictwa, który odpowiada jego stylowi uczenia się. Nauczyciel może mu podsunąć rozmaite metody, na przykład te podane poniżej.

- Sporządzanie kart wyrazowych. Uczeń wykonuje zestaw kart, na których po jednej stronie znajduje się nowy wyraz, a na drugiej – polski odpowiednik, ilustracja, angielski wyraz o znaczeniu przeciwnym itp. Karty te uczeń może nosić przy sobie i oglądać w wolnej chwili lub przyczepić do ściany w widocznym miejscu w domu itd.
- Wykonanie słowniczka. Uczniowie mają specjalne notesiki, w których zapisują nowe słowa i ich znaczenie. Można je ułożyć tematycznie, alfabetycznie, chronologicznie, według rozdziałów podręcznika itd. (Podręczniki z serii *New English Zone* zawierają osobne zeszyty *My Vocabulary Book* służące właśnie do tego celu.)
- Szukanie skojarzeń. Niektórzy uczniowie zapamiętują nowe wyrazy, kojarząc je z czymś znanym. Może to być podobne słowo w języku polskim, element humorystyczny, samodzielnie wymyślane skojarzenie obrazkowe, kontekst, w którym pierwszy raz napotkali to słowo (tekst lub sytuacja) itd.

Dobłą metodą pomocy uczniom słabszym w znalezieniu skutecznej strategii jest rozmowa z uczniami o tym, w jaki sposób uczą się słownictwa i co pomaga im w zapamiętywaniu wyrazów.

Podstawą uczenia się słownictwa jest ciągle powtarzanie go, zarówno w klasie, jak i w domu.

Regularne kartkówki ze słówek, testy pisowni lub dyktanda motywują uczniów do uczenia się nowych słów. Można spróbować wprowadzić ‘Word of the Week’, co polega na tym, że uczniowie na zmianę przedstawiają nowe słowa kolegom.

Pomocne będą również plakaty z różnymi kategoriami słów. Gdy uwaga uczniów nie będzie cały czas skupiona na prowadzonej przez nauczyciela lekcji, mogą podświadomie przyswajać słowa ze ścian klasy.

4.2.3. Nauczanie gramatyki

Cele

Uczniowie potrzebują znajomości struktury języka, by panować nad tym, co mówią. Nie należy jednak kłaść większego nacisku na gramatykę niż na zdolność porozumiewania się.

Ważniejsze od znajomości zbioru reguł i zasad jest to, by uczeń rozumiał i ćwiczył, kiedy i w jaki sposób należy użyć danej struktury gramatycznej. Jednakże należy podkreślić, że znajomość gramatyki i jej poprawność jest niezbędna, gdyż bez tego komunikowanie się będzie poważnie ograniczone.

Metody

Istnieją dwie podstawowe metody wprowadzania nowych elementów gramatyki:

- dedukcyjna: podawanie reguły i objaśnianie jej, a następnie podawanie przykładów i wykonywanie ćwiczeń;
- indukcyjna: uczniowie napotykają nową strukturę w tekście lub sytuacji przedstawionej przez nauczyciela, a pytania pomocnicze i przykłady prowadzą ich do samodzielnego odkrycia reguły.

W klasie IV i pierwszym półroczu klasy V szkoły podstawowej uczenie dedukcyjne jest niezmiernie trudne, gdyż uczniowie nie osiągnęli jeszcze takiego stopnia rozwoju intelektualnego, by zrozumieć pojęcia abstrakcyjne. Uczenie indukcyjne jest na tym etapie znacznie skuteczniejsze. Terminologię gramatyczną (np. *present simple*) powinno się wprowadzać z dużą ostrożnością, by oszczędzić uczniom zbędnego obciążenia. Wskazana jest konsultacja z nauczycielem języka polskiego, jakie określenia uczniowie już znają. Można wtedy odwołać się do podobieństw i różnic w elementach gramatyki w obu językach. Stosowanie rymów, rapowania, skandowania i rytmicznego powtarzania we wczesnym etapie uczenia odmian gramatycznych sprawia, że nauka jest łatwiejsza, a materiał łatwiej przyswajalny. Rozsądne jest uczenie ograniczonej ilości nowych elementów gramatyki na jednej lekcji i zapewnienie dużej ilości ćwiczeń przed wprowadzaniem kolejnych nowych elementów. Zatem lepiej będzie podzielić np. naukę nowych czasowników na łatwiej przyswajalne porcje, ucząc najpierw liczby pojedynczej (*I, you, he, she, it*) w zdaniach twierdzących, a dopiero na następnej lekcji wprowadzając formy liczby mnogiej (*we, you, they*). W następnej kolejności pojawią się przeczenia, a dopiero po pewnym czasie – pytania. W ten sposób formy gramatyczne są opanowywane przez uczniów bez stresu, duża ilość ćwiczeń w kontekście wyjaśnia uczniom znaczenie i mogą oni tworzyć struktury gramatyczne bez większych trudności.

Bardzo ważne jest, by nauczyciel dawał uczniom wiele okazji do ćwiczenia nowej struktury i do powiązania nowej wiedzy z tym, co już umieją. Łatwiej będzie uczniom skoncentrować

się na nowej strukturze, jeśli w ćwiczeniach będą mieli do czynienia z prostym słownictwem, dzięki czemu nie zostaną jednocześnie przeciążeni zbyt dużą ilością nowych elementów.

Ćwiczenia praktyczne, zarówno ustne jak i pisemne, powinny być urozmaicone; należy włączyć do nich ćwiczenia łatwe, ale wymagające powtarzania (np. dryle), jak również ćwiczenia wymagające samodzielnego myślenia (np. uzupełnianie luk, uzupełnianie zdań, dopasowywanie połówek zdań, wybór prawidłowego zdania).

Aby dać uczniom solidne podstawy gramatyki, należy często powtarzać poznany materiał. Warto przypomnieć uczniom ćwiczoną wcześniej strukturę, aby ułatwić im zrozumienie wprowadzonej konstrukcji.

Zdarzają się sytuacje, kiedy użycie języka polskiego pomaga wytłumaczyć zastosowanie lub znaczenie jakiejś struktury. Ważne jest jednak, by uczniowie nie liczyli na to, że zawsze otrzymają polskie tłumaczenie lub objaśnienie, gdyż istnieją elementy gramatyki i czasy, które nie mają polskiego odpowiednika. Tłumaczenie na język polski należy stosować jako jedną, ale nie jedyną technikę nauczania gramatyki.

4.2.4. Nauczanie sprawności słuchania

Cele

Patrz podrozdział 3.4.

Metody

Podręczniki zawierają przeważnie dwa rodzaje materiału do słuchania:

- materiał przeznaczony jako model językowy, który ma głównie na celu wprowadzenie nowego zagadnienia językowego lub funkcji;
- materiał przeznaczony do rozwijania sprawności słuchania.

Uogólniając, w podręcznikach kursowych nie ma zbyt wiele miejsca na ten drugi rodzaj materiału i może on wymagać uzupełnienia materiałami z książek przygotowanych specjalnie pod kątem nauki sprawności słuchania.

Słuchanie nagrania z płyt jest zadaniem trudnym, ponieważ brakuje tu normalnego w komunikacji bezpośredniej wsparcia wzrokowego. Aby pomóc uczniowi, trzeba przede wszystkim przygotować go do słuchania, wprowadzając uprzednio temat. Można to zrobić poprzez:

- ilustracje, zdjęcia lub rysunki;
- użycie tytułu;
- kluczowe słowa lub zwroty i próby odgadnięcia tematu;
- krótki tekst.

Zanim uczniowie zaczną słuchać nagrania, powinni wiedzieć, dlaczego go słuchają i co będą mieli do zrobienia. Podobnie jak w przypadku czytania, istnieją różne sposoby słuchania uwzględniające rozmaite cele.

Uczniowie powinni zrozumieć, że słuchanie jest umiejętnością aktywną. Na podstawie kilku słów, które słyszą i rozumieją oraz innych wskazówek, muszą zgadnąć, o czym może być usłyszany tekst. W miarę rozwoju uczniów, ich wiedza o funkcjonowaniu języka pomoże w tym procesie zgadywania. Zanim to nastąpi, nauczyciel będzie pomagał uczniom samodzielnie uzyskać prawidłowe odpowiedzi przez zadawanie naprowadzających pytań i wskazywanie kluczowych informacji. Część uczniów będzie potrzebowała tego typu wsparcia aż do końca VI klasy. Podczas sprawdzania odpowiedzi pomocne będzie zapytanie uczniów, skąd wiedzą, że taka jest odpowiedź i co pomogło im o tym zdecydować. W ten sposób uczniowie, dla których słuchanie jest trudne, mogą zdobyć wskazówki, co należy robić podczas słuchania.

Słuchanie w celu zrozumienia ogólnego sensu

Uczniowie mają uchwycić ogólny sens tekstu lub rozmowy. Przypomina to prawdziwe słuchanie radia lub telewizji, gdy nie przejmujemy się, jeśli nie zrozumiemy wszystkiego do końca.

Aby móc skutecznie słuchać w celu zrozumienia ogólnego sensu, uczniowie powinni:

- umieć rozpoznawać kluczowe słowa;
- umieć zgadywać na podstawie zrozumianych elementów;
- akceptować fakt, że nie rozumieją wszystkiego;
- umieć rozpoznać powiązania między różnymi częściami tekstu.

Zadania rozwijające sprawność słuchania dla zrozumienia ogólnego sensu

Zalecamy szczególną uwagę przy doborze zadań tego typu; powinny one kłaść nacisk na rozpoznawanie, nie – na produkcję. Proponujemy zadania, w których uczniowie mają przykładowo:

- dopasować;
- uporządkować;
- wybrać;
- narysować lub pokolorować;
- ponumerować lub zakreślić rysunki czy elementy.

Słuchanie w celu zrozumienia szczegółowych informacji

W autentycznych sytuacjach słuchamy w ten sposób, jeśli potrzebujemy konkretnej informacji, na przykład, jaka nazajutrz będzie u nas pogoda, z którego peronu odjeżdża nasz pociąg itp.

Aby móc skutecznie słuchać w celu zrozumienia szczegółów, uczniowie powinni:

- umieć rozpoznać istotną część tekstu;
- umieć odtworzyć sens informacji zawartej w tej części tekstu, wykorzystując swoją znajomość języka i znajomość świata;
- odgadywać dla uzupełnienia brakującej informacji;
- wiedzieć, co dzieje się ze słowami w strumieniu wypowiedzi, np. które wyrazy można usłyszeć, znać formy skrócone, formy słabe, elipsy itp.

Ważne jest, by uczniowie rozumieli, że jest to *czynny* proces, który wpływa na budowanie sensownego tekstu w oparciu o zgadywane informacje. Uczniowie powinni się koncentrować bardziej na tym, co rozumieją niż na tym, czego nie rozumieją. Czasami poproszenie o streszczenie po polsku tego, co usłyszeli, daje poczucie pewności. Należy pozwolić dzieciom skonsultować się z kolegą lub koleżanką, zanim poprosimy ochotników o odpowiedź na pytanie – jest to kolejny sposób wspierania ucznia.

Zadania rozwijające umiejętność słuchania w celu zrozumienia szczegółów

- Wypełnij tabelę;
- Uzupełnij brakujące informacje;

- Wybierz właściwą odpowiedź (prawda/fałsz lub wielokrotny wybór).

W zadaniach, które wymagają pisania w związku z usłyszanym tekstem, od uczniów powinno się wymagać wpisania do tabeli tylko pojedynczych wyrazów i nie należy oceniać pisowni, jeśli wpisywany wyraz nie został wyraźnie przeliterowany co najmniej dwa razy.

Zadania następujące po słuchaniu

Informacje uzyskane w trakcie słuchania mogą posłużyć do ćwiczeń w mówieniu i pisaniu.

Rodzaje tekstów

Teksty przeznaczone do słuchania powinny zawierać teksty autentyczne (np. ogłoszenia, informacje lub krótkie fragmenty audycji radiowych i telewizyjnych) oraz dialogi lub rozmowy kilku osób napisane specjalnie z myślą o uczniach na tym poziomie. Teksty powinny trwać 1-2 minuty, powinny być nagrane na płycie i odtwarzane co najmniej dwukrotnie.

4.2.5. Nauczanie sprawności mówienia

Cele

Patrz podrozdział 3.4.

Metody

Uczenie mówienia można podzielić na dwa główne obszary:

- ustne ćwiczenie nowego materiału językowego;
- rozwijanie umiejętności porozumiewania się w języku angielskim. Umiejętność ta może być podzielona na rozmawianie z drugą osobą oraz udzielanie dłuższej odpowiedzi (wypowiedzi ustne).

Istotne jest to, aby zajęcia obejmowały oba te aspekty mówienia.

Cechy charakterystyczne zadań ustnych ćwiczących nowy materiał językowy to:

- zwracanie uwagi na poprawne użycie danej formy;
- zwracanie uwagi na wymowę;

- powtarzanie za modelem;
- zwracanie uwagi na różnice między słowem wymawianym a pisanym.

Podczas ćwiczeń tego typu nauczyciel i uczniowie koncentrują się na poprawności wypowiedzi.

Cechy charakterystyczne zadań ćwiczących komunikację:

- przesłanie jest ważniejsze od formy;
- słuchacz nie wie dokładnie, co powie mówiący;
- istnieje możliwość dyskusji w przypadku niejasnych znaczeń.

Przy ćwiczeniach tego typu nauczyciel i uczniowie zwracają uwagę na rozwijanie płynności.

Ćwicząc nową formę językową, należy skupić się na poprawności wypowiedzi. Doskonając umiejętność porozumiewania się, trzeba jednak pracować nad rozwijaniem ogólnej płynności wypowiedzi ucznia oraz nad przekazem. Uczniowie mogą wyrażać swoje myśli w sposób nie całkiem poprawny gramatycznie i powinni otrzymywać takie zadania, które rozwijają w nich poczucie pewności, że są w stanie przekazać daną myśl.

Strategie komunikacyjne

Aby móc skutecznie się porozumiewać, uczniowie powinni wypracować pewien zakres strategii. Muszą ćwiczyć sposoby przekazywania myśli nawet wtedy, gdy nie znają odpowiednich słów (strategie kompensacyjne), na przykład: *It is very hot today, you must put the ice cream into the... the... (jak jest lodówka po angielsku?)... the very cold machine in the kitchen... "You mean the fridge?" "Yes, yes, put it in the fridge at once or it will... it will... become liquid.*

Inne strategie obejmują:

- prośenie o pomoc lub powtórzenie: *Can you repeat please? Again, please. Speak louder, please. Slowly, please;*
- prośenie o objaśnienia: *Do you mean...? Is that like...? What does... mean? Please spell... Please write... What is... in Polish?*

Rodzaje zadań

Oprócz ćwiczeń polegających na mechanicznym powtarzaniu, utrwalających nowy materiał językowy, uczniowie potrzebują okazji do stosowania go w sytuacjach oraz ćwiczenia wypowiedzi w większych „porcjach”. Jednym ze sposobów na ćwiczenie w mówieniu są dialogi i scenki. Inną skuteczną metodą są zadania oparte na lukach informacyjnych (*information gap*), przeznaczone do pracy w parach. Te rodzaje zadań odzwierciedlają autentyczną komunikację, ponieważ:

- istnieje cel rozmowy;
- żaden z rozmówców nie wie, co powie druga osoba;
- przesłanie jest ważniejsze od formy;
- celem jest zrobienie czegoś (np. wykonanie zadania).

Inne rodzaje zadań, przy których uczniowie mówią przez dłuższy czas, obejmują:

- opisywanie obrazka;
- udzielanie instrukcji w oparciu o obrazki, mapę lub przedmiot;
- rozmowa o prawdziwych przeżyciach;
- opowiadanie historii według obrazków.

Na tym etapie oczekujemy, że uczeń więcej zrozumie niż będzie w stanie powiedzieć.

Niektórym, bardziej ekstrawertycznym uczniom mówienie sprawi przyjemność, podczas gdy dla innych będzie to trudne. Nauczyciel może pomóc uczniom, wybierając dla bardziej nieśmiałych dzieci zadania łatwiejsze i podpowiadając np. najważniejsze słowa, odpowiednie zwroty, przykładowy tekst itp.

Oto kilka przykładów zadań ćwiczących mówienie:

- Odpowiedz krótko na pytania;
- Opisz obrazek i ludzi, którzy na nim są itd.;
- Ułóż prostą rozmowę odbywającą się w sklepie, restauracji;
- Przeprowadź prostą rozmowę telefoniczną;
- Zapytaj o godzinę i podaj ją;
- Opowiedz o swoich zainteresowaniach i porozmawiaj o nich z kolegą lub koleżanką;
- Poproś o informację na dworcu kolejowym/autobusowym i kup bilety;
- Udziel wskazówek, jak wykonać prostą rzecz, np. wejść do internetu;

- Wyraż w prosty sposób własne zdanie o książce lub filmie.

4.2.6. Nauczanie wymowy

Wymowę można podzielić na trzy podstawowe obszary:

- dźwięki;
- akcent (wyrazowy i zdaniowy);
- intonacja.

Wymowa jest istotna dla komunikacji. Niepoprawne wymawianie dźwięków może prowadzić do nieporozumień, np. jeśli *live* wymawiamy jako /li:v/. Złe akcentowanie wyrazu może również wywołać nieporozumienie, a niewłaściwe rozłożenie akcentów zdaniowych może utrudnić przekaz informacji. Stosunek do rozmówcy często wyrażamy intonacją i niepoprawne jej użycie może wywołać urazę. Naturalna intonacja użytkowników języków germańskich i słowiańskich może rdzennemu Anglikowi wydawać się agresywna.

Nauczanie wymowy powinno stanowić nieodłączny element nauczania języka.

Wprowadzając nowe słownictwo, należy zwracać uwagę na wymowę dźwięków i umieszczanie akcentu. Przy wprowadzaniu i ćwiczeniu nowych struktur i funkcji trzeba wskazywać uczniom, w jaki sposób dźwięki ulegają zmianie zależnie od kontekstu, na przykład w słabych formach (porównaj *I can go* i *Yes, I can*), elipsach (np. *I must go* gdzie dźwięki /t/ i /g/ zlewają się, dając wrażenie, że /t/ zniknęło) i powiązaniach (gdzie jeden dźwięk łączy się z następującą po nim samogłoską, np. *What are you doing?* gdzie dźwięk /t/ łączy się z następnym dźwiękiem /e/). Uczniowie powinni zauważać również, w jaki sposób dźwięki ulegają zmianie w zdaniach w zależności od położenia głównego akcentu.

Wyjaśnienie tych cech jest ważne, ponieważ pomagają one uczniom rozumieć język mówiony naturalnie i rozwijać w ten sposób umiejętność słuchania.

Warto od początku stopniowo wprowadzać transkrypcję fonetyczną, by uczniowie przyzwyczajali się i umieli odczytywać zapis fonetyczny. Pomocny tu będzie umieszczony na ścianie duży plakat ze znakami fonetycznymi, jak również wskazanie uczniom miejsca w podręczniku lub słowniku, gdzie mogą znaleźć takie znaki.

Rodzaje zadań

Zadania w zakresie rozróżniania:

- Który dźwięk słyszysz?
- Pogrupuj wyrazy według dźwięków.
- Rozpoznaj dźwięk w wyrazie.
- Podziel słowa na dwie grupy według wymowy podobnych dźwięków (*minimal pairs*).
- Znajdź wyraz, który brzmi jak...
- Zaznacz akcent wyrazowy.
- Pogrupuj wyrazy według rytmu akcentowego.
- Zaznacz akcentowany wyraz.
- Czy intonacja wznosi się czy opada? Czy to jest pytanie? Jak czuje się mówiący? (intonacja wyrażająca uczucia).

W nauczaniu wymowy pomocne są piosenki, rymowanki i wierszyki. Czytanie ich oraz słuchanie sprawi, że uczniowie zrozumieją, iż te same dźwięki w j. angielskim mają różną pisownię: np. *three, tea, me, magazine*. Rymowanki i teksty rapowane za to nauczą stosowania form słabych w sposób naturalny.

4.2.7. Nauczanie sprawności czytania

Cele

Celem jest pomoc dzieciom w nauce efektywnego czytania w języku angielskim oraz czerpania z niego przyjemności. Patrz też podrozdział 3.4.

Nauczanie czytania: wczesne etapy

Małe dzieci uczą się czytać w języku ojczystym, śledząc oczami czytany na głos tekst. Jest to również najskuteczniejszy sposób nauki czytania po angielsku. Dzieci mogą patrzeć na drukowany tekst, słuchając jednocześnie nagrania lub głosu nauczyciela i potem powtórzyć.

W zrozumieniu tekstu pomagają ilustracje, jak również częste powtarzanie tego samego

fragmentu. Dzieci lubią teksty z elementami humoru. We wczesnych etapach nauki łatwiej przychodzi im zrozumienie tekstu, który dotyczy znanych im rzeczy lub sytuacji. Młodsze dzieci nie są jeszcze w stanie pojąć zagadnień abstrakcyjnych.

Z początku teksty powinny być krótkie i wprowadzane z wykorzystaniem ilustracji. Zadania dotyczące tekstu powinny być bardzo proste, na przykład odpowiedź na dwa, trzy pytania typu prawda/fałsz, czy dopasowanie tekstu do ilustracji. Systematyczne rozwijanie sprawności czytania i stopniowe przechodzenie od zadań bardzo łatwych do trudniejszych pomoże uczniom osiągać postępy.

Metody

Ucząc czytania, należy pamiętać o kilku zagadnieniach.

- Fakt, że uczeń umie czytać po polsku, nie oznacza automatycznej umiejętności czytania po angielsku. Czytania w obcym języku trzeba się nauczyć.
- Trzeba wyraźnie rozróżniać rozwijanie sprawności czytania od sprawdzania zrozumienia tekstu. Powinno znaleźć się miejsce na jedno i na drugie.
- Głośne czytanie stanowi odrębną umiejętność, bardziej związaną z wymową i intonacją niż ze zdolnością czytania i rozumienia. Wielu wykształconych dorosłych ludzi nie potrafi czytać na głos w języku ojczystym.
- Niektórzy uczniowie mają problemy takie, jak na przykład dysleksja. Jeśli uczeń napotyka ogromne trudności z czytaniem po angielsku, należy porozumieć się z innymi nauczycielami, a w razie potrzeby zwrócić się o pomoc do szkolnego psychologa.

Na co dzień czytamy w różnym celu i na różne sposoby, a każdy z tych sposobów ma inne zastosowanie w trakcie nauki języka.

Przegląd tekstu (*scanning*)

Jeśli chcemy znaleźć w gazecie konkretną informację, szybko przebiegamy wzrokiem tekst, szukając interesującej nas treści. Nosi to nazwę przeglądu tekstu lub skanowania. Jest to ważna umiejętność, którą powinna zdobyć osoba ucząca się języka obcego, gdyż pomoże ona pominąć nieistotne informacje i wybrać jedynie potrzebne.

Aby umiejętnie skanować tekst, uczniowie powinni:

- poznać konwencje tekstów w języku, którego się uczą;
- zapoznać się z różnymi układami tekstu i nagłówkami;
- umieć korzystać ze spisu treści i z indeksu lub wyszukiwać dane w komputerze;
- umieć rozpoznać kluczowe określenia;
- rozpoznawać synonimy lub wyrazy związane z poszukiwanym tematem.

Czytanie w celu zrozumienia szczegółów

W inny sposób czytamy ważny tekst, np. zalecenia dotyczące zażywania leku. Zaznajamiamy się z tekstem powoli, kilkakrotnie czytając ten sam fragment, by dobrze go zrozumieć. Jeśli napotykamy słowo, którego znaczenia nie jesteśmy pewni, sprawdzamy, pytając kogoś lub zaglądając do słownika.

Aby umiejętnie czytać w celu zrozumienia szczegółów, uczniowie powinni umieć:

- dokładnie tłumaczyć znaczenie zdania, wykorzystując wiedzę w zakresie gramatyki i słownictwa oraz związki pomiędzy zdaniami;
- używać słownika do sprawdzenia nieznanych słów.

Czytanie pobieżne (*skimming*)

Trzecią metodą czytania jest przeglądanie tekstu w celu uchwycenia ogólnej jego zawartości. Szybko przebiegamy wzrokiem tekst, nie zwracając uwagi na szczegóły. Nazywamy to czytaniem pobieżnym. Czytając w obcym języku, należy wyrobić sobie umiejętność tego typu, gdyż uczniowie często przerywają czytanie, napotykając nieznanne sobie słowa i w ten sposób przerywają tok rozumienia. Aby przeczytać pobieżnie tekst, należy rozumieć główne myśli. Jeśli zrozumiałe są kluczowe słowa, będące nośnikiem tej myśli, to uczeń zrozumie ogólny sens tekstu.

Wymienione wyżej trzy sposoby czytania można stosować na różnych etapach nauki i dla różnych celów. Uczniowie mogą na przykład ćwiczyć przeglądanie tekstu w celu uzyskania istotnych informacji, uzupełniając tabelę zawierającą różne dane o osobach wymienionych w tekście, a następnie napisać własny opis postaci. Zanim przystąpią do czytania szczegółowego, mogą ćwiczyć czytanie pobieżne, by zorientować się w tekście, odpowiadając na dwa lub trzy ogólne pytania. Następnie przeczytają tekst szczegółowo, przykładając wagę do zrozumienia wszystkich wyrazów i informacji zawartych w tekście.

Rodzaje tekstów

Materiały do czytania powinny zawierać teksty autentyczne, w razie konieczności uproszczone i dostosowane do poziomu uczniów, takie jak krótkie artykuły z gazet i czasopism, ogłoszenia, obwieszczenia, broszury turystyczne, listy itd., a także teksty napisane specjalnie z myślą o uczniach, jak na przykład krótkie teksty i opowiadania, uproszczone lektury o różnym stopniu trudności (*graded readers*), dialogi itd. Uczniowie powinni mieć sposobność czytania ekstensywnego (np. lektur), a także intensywnej pracy nad krótkimi tekstami.

Rodzaje zadań

Oto lista rozmaitych zadań dotyczących czytania, od łatwiejszych do bardziej wymagających:

- Dopasuj do ilustracji wyraz, zwrot lub dialog.
- Uzupełnij luki w tekście lub w dialogu.
- Wybierz właściwą odpowiedź w pytaniach prawda/fałsz.
- Znajdź w tekście odpowiednią informację.
- Dopasuj znaczenie/informację do tekstu.
- Odpowiedz na pytanie dotyczące zrozumienia tekstu.
- Udziel odpowiedzi na pytania wielokrotnego wyboru.
- Znajdź w tekście informację i uzupełnij tabelę.
- Ułóż akapity /zdania w odpowiedniej kolejności.

4.2.8. Nauczanie sprawności pisania i ortografii

Cele

Pisanie stosowane jest na zajęciach językowych w trzech głównych celach:

- zapisywania wykonanej pracy;
- ćwiczenia języka;
- rozwijania umiejętności pisania.

Na pierwszym etapie nauki pisanie wykorzystuje się bardziej w dwóch pierwszych celach niż w trzecim. Patrz też podrozdział 3.4.

Dla uczniów klas IV-VI rozwijanie umiejętności pisania powinno wiązać się z nauką:

- formowania i wymowy poszczególnych liter;
- reguł i zasad pisowni;
- prostych zasad interpunkcji i użycia wielkich liter.

Rodzaje zadań

Wykorzystując pisanie do ćwiczenia materiału językowego, można posłużyć się następującymi zadaniami:

- Wykonaj krzyżówkę, rysując hasła lub określając je synonimami.
- Uzupełnij dialog podanymi lub brakującymi wyrazami.
- Uporządkuj wyrazy w logiczny ciąg zdania.

Zadania rozwijające umiejętność pisania to na przykład:

- Sporządź krótki opis wyglądu, np. zwierzęcia.
- Napisz kilka słów o kolegach, np. w jaki sposób dojeżdżają do szkoły.
- Przygotuj plakat przedstawiający, co możesz robić w wolnym czasie w miejscu, w którym mieszkasz.

Również motywujące jest założenie klasowego bloga, gdzie można prezentować prace uczniów oraz tworzyć własne historyjki oparte na zdjęciach i krótkich podpisach.

4.2.9. Korelacja międzyprzedmiotowa oraz projekty edukacyjne

Korelacja międzyprzedmiotowa daje możliwość podejmowania wspólnych działań integrujących treści nauczania. Naukę języka obcego można powiązać z innymi zagadnieniami szkolnego programu nauczania, wyszukując wspólne tematy i obszary zainteresowań w innych przedmiotach nauczanych w szkole. Oto kilka przykładów, w jaki sposób można tego dokonać. Przykłady pochodzą z podstaw programowych z 2008 r.

Język polski

Teksty kultury.

Można znaleźć fragment tekstu omawianego na lekcji języka polskiego (np. C. S. Lewis *Lew*,

Czarownica i szara szafa, M. Twain *Przygody Tomka Sawyera*, F. H Burnett *Tajemniczy ogród*, J. R. R Tolkien *Hobbit, czyli tam i z powrotem*, L. M. Montgomery *Ania z Zielonego Wzgórza*, R. Dahl *Charlie i fabryka czekolady*) i podać dzieciom na lekcji angielskiego jego uproszczoną wersję. Być może nauczyciel angielskiego będzie mógł zaproponować fragment prostej wersji klasycznego utworu w języku angielskim, który omówiony zostanie bardziej szczegółowo na lekcji języka polskiego.

Historia i społeczeństwo

„Mała Ojczyzna”, Ojczyzna, Wspólnota europejska

Umiejętność opowiedzenia w języku obcym o sobie, swoim domu i kraju daje uczniom poczucie sukcesu i dodaje wiary we własne możliwości.

Jedną z dróg poznania własnego kraju jest porównywanie go z innymi krajami i osiągnięcie poczucia własnej tożsamości w szerszym kontekście.

Uczeń zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości „Małej Ojczyzny”.

Jeśli z regionem, w którym mieszkamy, w przeszłości byli związani ludzie z krajów anglojęzycznych, którzy odegrali istotną rolę w jego rozwoju albo są kojarzeni z historycznymi miejscami, wówczas jest to okazja do pracy nad projektem o charakterze poszukiwawczo-poznawczym (np. *John Baildon from Scotland founded Huta Baildon in Katowice*).

Przyroda

Człowiek a środowisko, Zdrowie i troska o zdrowie

W podręcznikach do nauki języka angielskiego pojawia się wiele tematów związanych z ochroną środowiska i edukacją ekologiczną.

Materiały nauczania wyszczególnione w podrozdziale 4.3. często nawiązują do tematu zdrowia, bezpiecznych zachowań i prowadzenia zdrowego trybu życia.

Wychowanie do życia w rodzinie

Duża liczba tematów zawartych w programie dotyczy życia rodzinnego i problemów

dojrzewania młodzieży. Uczniowie w sposób naturalny rozmawiają o rzeczach, które są dla nich istotne.

Projekty edukacyjne

Praca nad projektem jest najwłaściwszą techniką nauczania zagadnień międzyprzedmiotowych. Aby móc wykorzystać do projektu związanego z innymi przedmiotami materiały źródłowe w języku angielskim, uczniowie powinni umieć:

- selekcjonować odpowiedni materiał;
- pobieżnie przeglądać partie materiału;
- korzystać z indeksów, spisów treści itd.;
- korzystać ze słownika;
- zrozumieć ogólny sens tekstu;
- streszczać;
- parafrazować w prostej formie;
- dokonać przekładu.

Umiejętności te omówione zostały w innych działach, także w Dziale 4.2.11. O rozwijaniu umiejętności samodzielnego uczenia się – poniżej.

4.2.10. Nauczanie zagadnień kulturowych

Obejmuje cztery główne obszary:

- poznawanie zwyczajów, wydarzeń i instytucji innych krajów;
- poznawanie zasad właściwego zachowania podczas pobytu w krajach anglojęzycznych lub w kontaktach z Brytyjczykami, Amerykanami, Australijczykami itd.;
- poznawanie swojego kraju z innej perspektywy oraz głębsze zrozumienie tradycji i kultury własnego narodu;
- rozwijanie kompetencji interkulturowej.

Pierwszy z tych obszarów poznawany jest zazwyczaj poprzez:

- czytanie lub słuchanie tekstów zawierających informacje o krajach anglojęzycznych;
- oglądanie ilustracji, rysunków i zdjęć;

- oglądanie filmów.

Dużej motywacji dostarcza uczniom, o ile jest możliwy, bezpośredni kontakt z uczniami z zagranicy, listowny lub za pośrednictwem poczty elektronicznej. Taki kontakt przybliża uczniom inne kraje i daje im możliwość spojrzenia na Polskę oczami cudzoziemca, co jest często niezwykle odkrywczym doświadczeniem. Program edukacyjny Unii Europejskiej *Uczenie się przez całe życie* (w ramach którego funkcjonuje *Comenius* i *Partnerskie Projekty Szkół*), stwarza szkołom szansę znalezienia partnerów w innych krajach. Wycieczka szkolna lub program wymiany jest dla uczniów wspaniałą okazją do bezpośredniego poznania kraju anglojęzycznego. Przebywając w towarzystwie gości z zagranicy lub wyjeżdżając za granicę, dzieci w sposób naturalny uczą się zasad obcowania z cudzoziemcami.

Inną drogą poznania stosownych zachowań jest oglądanie fragmentów programów telewizyjnych, filmów edukacyjnych na temat kultury lub filmów fabularnych. Można w ten sposób poznać zasady zachowania się przy stole, witania się i żegnania, zachowania w sklepie, restauracji itp.

W toku opanowywania funkcji i sytuacji ważną rolę w zrozumieniu zasad właściwego zachowania pełni nauka odpowiedniego rejestru językowego. Można ją wprowadzić, nalegając na używanie zwrotów *please* i *thank you* oraz przeprosin w rodzaju *sorry* lub *excuse me*.

4.2.11. Rozwijanie umiejętności samodzielnego uczenia się

Celem rozwijania umiejętności samodzielnego uczenia się (*learner training*) jest pomóc uczniowi:

- efektywnie się uczyć,
- uniezależnić się od nauczyciela.

Uczniowie powinni umieć:

- korzystać ze słownika,
oznacza to:
 - znajomość alfabetu;
 - znajomość części mowy, takich jak rzeczownik, czasownik, przymiotnik itd.
 - wiedzę o tym, czego się szuka (np. bezokolicznik czasownika);

- umiejętność rozpoznania akcentu wyrazowego;
 - umiejętność przeczytania transkrypcji fonetycznej;
 - wybór właściwego znaczenia hasła;
 - sprawdzenie w drugą stronę właściwego znaczenia;
 - zrozumienie skrótów lub wiedzę o tym, gdzie znaleźć ich objaśnienie;
- znać układ treści w podręczniku,
oznacza to:
 - umiejętność korzystania ze spisu treści;
 - znajomość sposobów korzystania ze słowniczka;
 - wiedzę o tym, gdzie można sprawdzić zagadnienia gramatyczne, np. pod koniec rozdziału, w specjalnym dziale na końcu podręcznika itd.;
 - wiedzę o tym, gdzie można sprawdzić transkrypcję fonetyczną;
 - znajomość powiązań między podręcznikiem a zeszytem ćwiczeń i innymi pomocami typu CD-ROM, lub strony podręcznika w internecie’;
- prowadzić notatki,
oznacza to:
 - systematyczne zapisywanie słownictwa;
 - uważne przepisywanie z tablicy do zeszytu;
 - pilnowanie przejrzystości zapisu tematu lekcji i celów językowych;
 - odrabianie samodzielnie prac domowych;
 - notowanie, które strony w podręczniku i zeszycie ćwiczeń odnoszą się do poszczególnych lekcji;
 - dokonywanie samooceny;
- uczyć się,
uczniowie potrzebują wyrobienia dobrych nawyków. Nauczyciel może im pomóc uczyć się:
 - dając zachętę. Nauka języka może wywoływać stresy, ale pozytywna zachęta i pochwała ze strony nauczyciela w istotny sposób zwiększa motywację;
 - chętnie przyjmując pytania. Ciekawość języka i chęć zadawania pytań są oznakami procesu uczenia się;
 - pozytywnie odnosząc się do błędów. Błędy są naturalną częścią procesu nauki. Należy

pomagać uczniom w rozpoznaniu ich „ulubionych” błędów oraz w nauce sprawdzania i poprawiania siebie i kolegów (w sposób taktowny);

- dając im czas na rozmowę o tym, w jaki sposób się uczą i jakie mają problemy. Z młodszymi dziećmi można porozmawiać po polsku;
- systematycznie zadając i sprawdzając prace domowe;
- zadając różnorodne zadania domowe;
- zachęcając uczniów do odbioru nie tylko materiału językowego, ale również przekazywanych treści;
- wyznaczając zadania prowadzące do samooceny;
- proponując dodatkowe zadania domowe, np. czytanie uproszczonych lektur lub rozwiązywanie zagadek;
- prosząc uczniów, by wykonując zadanie zastanowili się nad jego przebiegiem (w jaki sposób podchodzą do zadania) i nad produktem (rezultatem), np. która część zadania była dla nich łatwa? Która była najtrudniejsza? Dlaczego? Co uczyniłoby zadanie łatwiejszym na przyszłość? Z młodszymi dziećmi można porozmawiać po polsku.

- wyszukać dodatkowe materiały,

oznacza to:

- znajomość tytułów książek uzupełniających, czasopism, gazet itp.;
- umiejętność korzystania z katalogu bibliotecznego;
- umiejętność wypełnienia rewersu w bibliotece;
- umiejętność proszenia o książkę z podaniem tytułu, autora i wydawcy;
- znajomość sposobów wyszukiwania informacji w internecie.

Te umiejętności przydatne są w nauce wszystkich przedmiotów i mogą być wpajane zarówno na lekcjach języka angielskiego, jak i na pozostałych zajęciach.

- współpracować z innymi,

oznacza to, że uczeń powinien:

- rozumieć, że koledzy uczą się w różny sposób;
- zdawać sobie sprawę, że niektórym kolegom nauka języka obcego przychodzi trudniej niż innym;
- uczyć się pomagać innym zrozumieć rozmaite zagadnienia;
- wiedzieć, kiedy i jak zwrócić się o pomoc;

- dzielić się z innymi;
- obejmować w grupie różne role;
- organizować pracę w grupie;
- uczyć się gospodarować czasem;
- rozwiązywać problemy;
- rozwiązywać konflikty lub szukać wsparcia przy ich rozwiązywaniu.

Najlepszą okazją do nauki pracy w zespole jest przeprowadzenie projektów zespołowych.

Praca nad projektem obejmuje:

- wspólne działanie zmierzające do jednego celu, jakim jest wykonanie pracy zbiorowej, którą następnie można zobaczyć i/lub usłyszeć;
- omówienie przebiegu wspólnej pracy w grupie;
- ocenę przez każdego z uczniów, na ile są zadowoleni z wyników swojej pracy i dlaczego.

Praca nad projektem daje uczniom okazję do:

- rozwijania swoich mocnych stron,
- własnej interpretacji zadania,
- wykazania się w innych dziedzinach uczniom, którzy mają mniejsze zdolności językowe.

Widząc owoc swojej pracy i przedstawiając go innym, uczniowie nabierają poczucia własnej wartości i wiary w swoje siły, co z kolei zwiększa w nich motywację do nauki.

Europejskie Portfolio Językowe (EPJ)

EPJ składa się z trzech części: biografii językowej, paszportu językowego oraz zbioru dokumentów. Korzystając z Biografii uczeń zapisuje informacje na temat swoich kontaktów z innymi językami, rozmówcami, kulturą innych krajów. Rozpatruje własne strategie językowe i ocenia „co już potrafi” ze „szczegółowych list umiejętności”. Uczniowie mają możliwość stawiania sobie celów, decydują czy zdobyli którąś z umiejętności i czy mogą ją zaprezentować, np. nauczycielowi, czy też są na etapie „ćwiczenia”. W broszurze mogą zbierać przykłady prac, by pokazać zdobyte umiejętności. Zachęcając uczniów do prowadzenia EPJ, motywujemy ich do większej autonomii. W przyszłości rejestrowanie

postępów nauczania języka obcego będzie stanowić korzystny atut przy poszukiwaniu pracy bądź staraniu się o przyjęcie na studia zagranicą.

4.3 Zalecane materiały nauczania

Steps in English – w zestawie z kartami obrazkowymi, kartami gramatycznymi, płytą DVD, płytą z oprogramowaniem iTools

New English Zone (Wydanie egzaminacyjne) – w zestawie z kartami obrazkowymi, płytą DVD, płytą CD-ROM i płytą z oprogramowaniem iTools

Project third edition (Wydanie egzaminacyjne) – w zestawie z płytami DVD, płytą CD-ROM i płytami z oprogramowaniem iTools

Winners Plus – z płytami DVD oraz z płytą z oprogramowaniem interaktywnym

Oxford Wordpower (słownik angielsko-polski, polsko-angielski)

Dominoes Readers

4.4. Wdrażanie programu

4.4.1. Planowanie pracy

Należy pamiętać, że każda szkoła odznacza się swoją własną specyfiką i w jej obrębie mamy do czynienia z klasami reprezentującymi różny poziom umiejętności i osiągającymi różne wyniki. W związku z powyższym niemożliwe jest opracowanie uniwersalnego planu pracy czy planu wynikowego. To, co oferuje wydawca, rozumiane jest jako przewodnik dla nauczyciela, który powinien być dostosowany do potrzeb poszczególnych uczniów i umiejętności. Proponowana siatka godzin w II etapie edukacyjnym obejmuje dziewięć godzin w ciągu trzech lat.

Niektóre czynniki wpływające na ilość materiału mogą być ujęte w programie, jednak uwzględnić trzeba ograniczenia wynikające z przepisów prawa oświatowego. Istotne jest, by nauczać zgodnie z wytycznymi podstawy programowej. Nie można ominąć żadnego zawartego w niej elementu i należy tak realizować program, aby osiągnąć cele przyjęte na tym etapie nauczania. To właśnie podstawa programowa i program nauczania tworzą strukturę, wokół której planujemy, wykorzystując podręcznik jako pomoc dydaktyczną. W żadnym razie podręcznik nie stanowi planu.

Planując, należy brać pod uwagę Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 30

kwietnia 2007 r. (z późn. zmianami) w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych, które nakłada obowiązek informowania uczniów i ich rodziców (opiekunów prawnych) o kryteriach oceniania i wymaganiach edukacyjnych. Ponadto istotne jest uwzględnienie dotychczasowych wyników i osiągnięć uczniów, ich poziomu umiejętności, a także potrzeb szkoły, dostępnej bazy oraz sytuacji socjalno-ekonomicznej środowiska lokalnego.

Wymagania edukacyjne zostały podane w podrozdziałach 3.2.–3.4. dla całego etapu edukacyjnego, czyli klas 4-6.

Pierwszym krokiem w tworzeniu własnego programu nauczania jest rozdzielanie wymagań na kolejne lata, z użyciem wybranego podręcznika, a następnie ułożenie ich w logiczną całość. Na tym etapie planujemy również dodanie kryteriów oceniania (patrz rozdział 5). Każda szkoła posiada odrębny „Wewnątrzszkolny system oceniania” (WSO), który reguluje zasady oceniania dla całej szkoły, w tym dla języków obcych. W konsekwencji oznacza to, że przed podjęciem pracy nad ocenianiem trzeba zapoznać się ze szkolnymi procedurami, skonsultować się z innymi nauczycielami języka angielskiego i innymi nauczycielami języków obcych w szkole. Nie jest dopuszczalne, aby szkoła posiadała inny system oceniania, a nauczyciel inny: istnieje jeden spójny system dla całej szkoły. Następnym krokiem w planowaniu pracy jest określenie ilości testów, które chcemy przeprowadzić. Nie zapominajmy o regularnym powtarzaniu wiadomości przed każdym testem; pozwoli to uczniom ugruntować dotychczas poznaną wiedzę. Do planu pracy możemy włączyć lekcje tematyczne związane z różnorodnymi obchodami świąt i innymi wydarzeniami, jak np. Europejskim Dniem Języków Obcych czy Dniem Ziemi. W przypadku tematycznych powiązań j. angielskiego z innymi przedmiotami (korelacji międzyprzedmiotowej) należy określić wspólne elementy programu z innymi nauczycielami. Takie podejście konieczne jest podczas planowania i realizacji projektów międzynarodowych. W ten sposób powstanie szkielet wymagań edukacyjnych i sposobu oceniania na cały rok szkolny, o którym będzie można poinformować uczniów i rodziców.

Kolejnym etapem jest zaplanowanie treści nauczania, w którym pomocne będą treści ujęte w podręczniku. Należy wykorzystać proponowany w nim materiał, zeszyt ćwiczeń i książkę nauczyciela, wzajemnie uzupełniające się i pozwalające podejść całościowo do zagadnienia. Treści nauczania konstruujemy w blokach tygodniowych z odpowiednią

ilością lekcji w każdym z nich i w efekcie otrzymujemy własny rozkład materiału.

Plan wynikowy

Gdy logicznie uporządkowaliśmy wymagania i zebraliśmy treści nauczania, następnym dokumentem, jaki możemy zacząć tworzyć, jest plan wynikowy. Jego celem jest wyrażenie treści w postaci wyników, które, jak się oczekuje, osiągną uczniowie. Częściowo są one już gotowe jako ‘wymagania edukacyjne’, jednak ich postać jest jednak bardzo ogólna. Część uczniów będzie mogła osiągnąć te cele z łatwością i pokazać, jak doskonale opanowali zawarte w nich wymagania, podczas gdy inni będą w stanie zademonstrować jedynie ograniczony poziom osiągnięć. Biorąc przykładowo pod uwagę wymagania dla mówienia:

Uczniowie potrafią odpowiedzieć na pytania w prostych sytuacjach życia codziennego. Część uczniów będzie w stanie odpowiedzieć na pytania typu: ”What did you do at the weekend?”; “I see you’ve been shopping. Where did you go? Did you get anything nice?” udzielając pełnych odpowiedzi. Inni, nie radząc sobie z tym typem pytań, odpowiedzą jednak na pytania typu: ”Did you go shopping today?”; ”What did you buy?”; “Last weekend were you at home? Did you go to the cinema?”. W obu przypadkach możemy powiedzieć, że wymagania zostały spełnione, lecz dotyczy to dwóch różnych poziomów osiągnięć. W planie wynikowym określamy, jakie będą te różne poziomy i jakie są nasze oczekiwania w stosunku do uczniów dla każdego obszaru planu. Stworzenie planu wynikowego wymaga wiele wysiłku, proponujemy więc, aby zacząć od planu proponowanego przez wydawcę i przystosować go do potrzeb naszych uczniów. Jeśli mamy uczniów ze specjalnymi potrzebami lub z orzeczeniami o trudnościach w nauce, będą oni potrzebować indywidualnych planów, skonsultowanych z innymi nauczycielami.

4.4.2. Warianty pracy z programem

Jak stwierdzono powyżej, każda grupa uczniów jest inna. W każdej grupie znajdują się uczniowie, dla których nauka języka obcego jest łatwa oraz inni, którzy wymagają pomocy. Mogą to być uczniowie mający również trudności z innymi przedmiotami lub tacy, dla których j. angielski jest szczególnie trudny. Niemniej jednak zadanie nauczyciela polega na uczeniu każdego i zapewnieniu, że każdy uczeń spełni wymagania konieczne do przejścia na

następny poziom. Jak sugerowano powyżej, jednym ze sposobów jest stworzenie planu wynikowego, który jasno określa, czego oczekujemy. Uczniowie również powinni być poinformowani o wymaganiach po to, aby mogli planować swoją pracę i określać postępy.

Część szkół jest w korzystnej sytuacji, ponieważ mają one możliwość zorganizowania 'kółka wyrównawczego', na którym uczniowie wymagający pomocy mogą otrzymać wsparcie i dodatkową praktykę. Innym rozwiązaniem jest zadanie klasie pracy na lekcji, podczas gdy nauczyciel będzie w stanie omówić problemy z kilkorgiem uczniów wymagających pomocy. Kolejna możliwość to system 'buddy', w którym uczeń zdolny wspiera kolegę z problemami, sprawdzając ćwiczenia wykonane na lekcji: np. dyktando, proste ćwiczenia gramatyczne. Inna wersja to 'quality circle', gdzie 4-5 uczniów na różnych poziomach zaawansowania pracuje razem, odpowiadając za jakość pracy każdego członka grupy. Czasem nauczyciele przygotowują materiały wspierające pracę uczniów wymagających pomocy.

Inni proponują różne typy zadań na różnych poziomach i pozwalają je uczniom wybrać. Co zaskakujące, uczniowie, dla których j. angielski jako przedmiot jest trudny, wybierają dla siebie zadania bardziej wymagające od tych, które wybrałyby dla nich nauczyciel. Co więcej, udaje im się je wykonać, podczas gdy uczniowie zdolni czasem wybierają zadania łatwiejsze.

Tego złożonego problemu różnych poziomów w klasie nie można łatwo rozwiązać. Wymaga to mnóstwa energii, poświęcenia i pomysłowości, aby dotrzeć do każdego ucznia, ale nagroda, w rozumieniu satysfakcji, jest ogromna, jeśli nam się to uda.

W żadnym wypadku nie można zapomnieć o uczniach, którzy wyróżniają się z grupy. Często w trakcie starań o postępy uczniów potrzebujących wsparcia, uczniowie zdolni są pozostawieni samym sobie, wykonując prace bez wysiłku i mechanicznie. Można prosić ich o pomoc słabszym kolegom, ale nie może się to zbyt często powtarzać. Część nauczycieli proponuje dodatkowe materiały, zadaje indywidualne projekty (często wymagające użycia internetu) lub przydziela odpowiedzialne role w klasowych przedsięwzięciach. Można zaangażować ucznia zdolnego w proces lekcji i wykorzystać go do ćwiczeń tzw. otwartych, wymagających większej sprawności językowej lub poprosić go o przygotowanie fragmentu lekcji, np. informacji o Wielkiej Brytanii lub Świętach Bożego Narodzenia. Uczniowie zdolni mogą spełniać funkcje prezentera na szkolnych przedstawieniach, sekretarza przy tablicy podczas gier, „słownika” podczas czytania itp. Mogą także czytać lektury odpowiadające ich poziomowi zaawansowania językowego lub szukać dodatkowych informacji jako dodatku do zadania. Można zachęcać uczniów zdolnych do udziału w konkursach i pomóc im w przygotowaniach do nich.

Praca z uczniami z dysleksją

Polecamy lekturę *Dyslexia: a guide for teachers*, autorstwa K. Bogdanowicz, umieszczone w *New English Zone Teacher's Book* oraz wybrane treści z podręcznika *Steps in English – Teachers' Power Pack*.

Praca z klasą integracyjną

Praca z uczniami z deficytami intelektualnymi wymaga dokładnego zaplanowania pracy. Każde takie dziecko ma indywidualny program nauczania, który powinien być stworzony w drodze konsultacji z innymi nauczycielami w szkole oraz poradnią pedagogiczno-psychologiczną. Praca z dziećmi „z deficytami” wymaga konsekwentnego postępowania według ustalonego porządku, regularnego powtarzania materiału, użycia odpowiednich pomocy dydaktycznych, takich jak karty obrazkowe, zabawki i gry, które są pomocne podczas nauki języka obcego. Rapowanie, skandowanie, dryle i muzyka mogą być dobrze odbierane przez dzieci i wspomagać zapamiętywanie. Potrzebne również są karty pracy dla uczniów, które będą przystosowane do ich indywidualnych potrzeb. Większy rozmiar czcionki, linie i litery do pisania po śladzie to przykłady ułatwień, które mogą okazać się pomocne. Uczniowie potrzebują dużo zachęty i pochwał za każde, nawet najmniejsze osiągnięcie. Bardzo ważne jest włączanie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w życie klasy i nie izolowanie ich. Oznacza to zachęcanie ich do kontaktów z innymi uczniami i znalezienie dla nich odpowiednich ról w działaniach grupowych.

Praca z grupami międzynarodowymi

W klasach, w których uczniowie pochodzą z różnych krajów i środowisk o różnych językach ojczystych, potrzeba komunikacji jest naturalna. Jeśli uczeń obcokrajowiec ma ograniczone umiejętności posługiwania się językiem polskim, użycie j. angielskiego staje się autentyczne. Należy zadbać o stworzenie atmosfery tolerancji i zainteresowania pochodzeniem dzieci, a przede wszystkim unikać wszelkiej krytyki odmiennych zwyczajów i religii. Uczniowie w międzynarodowej grupie mogą dużo się nawzajem od siebie nauczyć. Należy również zwrócić uwagę na klasy, w których są polscy uczniowie po powrocie z zagranicy. Mogą oni mieć inne potrzeby niż reszta klasy i wymagać indywidualnego programu kształcenia.

4.4.3. Pomoc dla uczniów

Na początku semestru nauczyciel powinien uzgodnić z uczniami zadania na dany semestr. Aby pomóc uczniom w utrzymaniu przejrzystego zapisu w zeszytach, można się do nich odwoływać po wypełnieniu każdego kolejnego punktu, co da uczniom pojęcie o tym, co już przerobili i uświadomi poczynione postępy.

Działy powtórzeniowe i arkusze samooceny w podręcznikach i zeszytach ćwiczeń pomagają uczniom zobaczyć, jakie robią postępy i zrozumieć, nad czym trzeba jeszcze popracować (patrz rozdział 5. Ocenianie).

5. Ocenianie

5.1. Oczekiwane poziomy osiągnięć

Musimy brać pod uwagę to, że osiągnięcia ujęte w podstawie programowej są na poziomie przeciętnego ucznia. Możemy oczekiwać, że będą uczniowie, dla których to nie jest adekwatny opis ich osiągnięć, ponieważ reprezentują wyższy poziom umiejętności. Ustalając poziom osiągnięć, najistotniejsze jest ustalenie poziomu, który musi osiągnąć każdy uczeń, aby ukończyć naukę języka angielskiego w szkole podstawowej z wynikiem pozytywnym (co najmniej dopuszczającym). Wiadomym jest, że język angielski w szkole podstawowej stanowi przedmiot obowiązkowy dla ucznia, dlatego też wachlarz umiejętności, jakie powinien on opanować, jest szeroki.

Należy założyć, że po ukończeniu II etapu edukacyjnego niektórzy uczniowie osiągną minimalny poziom umiejętności. Jednakże nacisk należy położyć na to **co** osiągnęli i **co są w stanie wyrazić** w języku angielskim, a nie na to, czego nie potrafią. Naszym celem jest zachęcić dzieci do dalszego rozwoju wskazując, co do tej pory osiągnęły i w jaki sposób mogą kontynuować naukę języka obcego.

U uczniów na tym poziomie będziemy obserwować znaczną różnicę w umiejętnościach w skrajnych punktach skali oceniania. Uczniowie w najwyższym stopniu skali (ocena 5) będą w sposób świadomy poszerzać swoje umiejętności językowe na drodze eksperymentowania i zastosowania tego, czego się wcześniej nauczyli, w nowych sytuacjach.

Uczniowie czwórkowi na progu tego etapu będą z łatwością wykorzystywać swoje umiejętności w znanych sytuacjach, a czasami w sytuacjach wykraczających poza obszar ćwiczeń, choć w niektórych przypadkach obszar taki będzie poza zasięgiem ich możliwości.

Jednakże uczeń trójkowy będzie w stanie stosować język tylko w formie, z którą się zapoznał, w powtarzających się sytuacjach ćwiczonych na lekcjach. Udzielanie odpowiedzi z czasem stanie się automatyczne, choć może wymagać podpowiedzi ze strony nauczyciela. Na przykład, w odpowiedzi na pytanie „*What did you do last Saturday?*” prawdopodobnie zastosuje czas teraźniejszy. Dlatego też wsparcie nauczyciela jest potrzebne, aby uzyskać zamierzony efekt.

Uczeń na poziomie oceny 2, wykazujący niewielkie kompetencje językowe, będzie się ograniczał do wypowiedzania pojedynczych słów i wyuczonych zwrotów lub fragmentów, które zastosuje w znanych, przećwiczonych sytuacjach i kontekstach. Na poziomie oceny 3 i 2 uczeń wymaga spokojnego interlokutora, który cierpliwie czeka na odpowiedź, powtarza wcześniejsze zdanie i – jeśli potrzeba – tworzy je powtórnie. Na przykład, jeśli uczeń powie: *Today I late. Stand up 8 o'clock. Too much sleep* nauczyciel rozumiejąc przekaz informacji, przeformułuje ją, mówiąc: *Oh dear! You overslept? You woke up at 8 o'clock? Did you forget to set your alarm clock?* i w ten sposób poprzez zademonstrowanie zrozumienia wypowiedzi, zachęca ucznia, mimo fragmentaryczności jego wypowiedzi.

Ważne jest, by zrozumieć, że uczeń wypowiadając się w ten sposób, komunikuje się z powodzeniem, a także że jest to etap nauczania języka obcego, przez który trzeba przejść, aby rozwijać kompetencje językowe na dalszym etapie. Nie możemy uznać takiego ucznia za nie rokującego nadziei, ale raczej wskazywać, że musi on wrócić do wcześniej przerobionego materiału i powtórzyć np. czasowniki opisujące czynności codzienne tak, aby w przyszłości zadania były dla niego łatwiejsze. Na poziomie oceny 3 i 2 uczeń będzie w stanie mówić lub pisać odpowiedzi na pytania, ale nawet na poziomie 3 będzie miał duże trudności, by wypowiedzieć zdanie samodzielnie. Opisy poziomów umiejętności podane powyżej pokazują, ile wsparcia potrzebuje uczeń na poziomie 2. Brak udzielenia pomocy uczniowi sprawi, że nie będzie on w stanie. Dlatego tak ważne jest, by pamiętać o tym szczególnie przy konstruowaniu testów ustnych.

Poniżej przedstawiamy próbę określenia dwóch poziomów: podstawowego, który opisuje najniższy poziom (odpowiednio stopień 2) i ponadpodstawowego, który opisuje pełny poziom osiągnięć ucznia (odpowiednio stopień 5). Ważne jest, by na każdym poziomie wymagań podstawa programowa była zrealizowana. Nie możemy pominąć żadnej treści z podstawy, ale możemy oczekiwać zróżnicowanych kompetencji w ich realizacji.

Opisy poniżej oznaczone gwiazdką przekraczają wymagania w podstawie programowej (PP). Numery podane w nawiasie są punktami i podpunktami w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej.

5.1.1. Koniec etapu II (szkoła podstawowa) poziom ponadpodstawowy

Znajomość środków językowych

Uczeń potrafi:

- dobrze opanować podstawowe struktury odnoszące się do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości, formy twierdzące i przeczące, w ćwiczeniach kontrolowanych, choć popełnia liczne błędy podczas rozmowy;
- budować pytania i przeczenia we wszystkich znanych czasach, w ćwiczeniach kontrolowanych, choć zdarza mu się popełniać liczne błędy podczas rozmowy;
- stosować poprawny szyk wyrazów w zdaniach twierdzących, przeczących i pytających w ćwiczeniach kontrolowanych; może mu się zdarzyć błąd, ale jest w stanie sam go poprawić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- rozpoznać i stosować struktury gramatyczne niezbędne do skutecznej komunikacji w typowych sytuacjach codziennych, choć popełnia liczne błędy;
- dysponować ograniczonym zasobem słownictwa wystarczającym do wyrażania bardzo podstawowych potrzeb w typowych codziennych prostych sytuacjach życiowych, zgodnych z katalogiem tematów określonych w podstawie programowej. W niektórych obszarach, znajomość słownictwa może być bardzo ograniczona, jednak uczeń próbuje wykorzystać krótkie, zapamiętane proste zwroty.

Rozumienie wypowiedzi ustnych

(gdzie wypowiedzi są proste, krótkie, na tematy codzienne i artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka)

Uczeń potrafi:

- zrozumieć i reagować na polecenia nauczyciela (PP 2.1);
- zrozumieć znaczenie zwrotów codziennych adresowanych do niego (PP 2.2);
- wybrać ze słuchanego tekstu najistotniejsze informacje, np. imiona lub miejsca (PP 2.2);
- swobodnie napisać przeliterowane słowa, liczby i godziny (PP 2.2/2.3);
- zrozumieć ogólny sens różnorodnych krótkich tekstów i rozmów dotyczących życia codziennego, gdy są artykułowane wyraźnie i powoli (PP 2.3);

- sprawdzić, czy otrzymana informacja jest zgodna z informacją usłyszaną i w razie potrzeby nanieść poprawki (PP 2.4);
- wyszukiwać proste informacje szczegółowe w tekście słuchanym (np. z którego peronu odjedzie pociąg; o której godzinie ma wracać do autokaru po przerwie itp.) (PP 2.4);
- określić intencję rozmówców, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela (PP 2.5);
- określić typ wypowiedzi (np. rozmowa, ogłoszenie, informacja na dworcu, reklama itd.) (PP 2.5/2.6*);
- określić emocje wyrażane w wypowiedzi (czy rozmówcy są zdenerwowani, szczęśliwi itd.) (PP 2.6*);
- określić kontekst rozmowy (miejsce, sytuację, uczestników) (PP 2.6*);
- wywnioskować informacje z kontekstu na podstawie znanych wyrazów, (PP 2.2/2.4/2.5).

Rozumienie wypowiedzi pisemnych

Uczeń potrafi:

- zrozumieć ogólny sens prostego i krótkiego tekstu pisanego, np. ogłoszenia, instrukcji, prostego artykułu, listu lub innego tekstu informacyjnego lub narracyjnego, na dobrze znane mu tematy (PP 3.1);
- sprawdzić, czy podana informacja jest zawarta w krótkim, prostym tekście i czy jest prawidłowa czy nie (PP 3.2);
- wyszukiwać w prostych materiałach codziennych (np. w rozkładach jazdy, reklamach, broszurach) konkretne informacje oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (PP 3.2);
- określić okoliczności, czas, miejsce i osoby, które są opisane w tekście (PP 3.2*);
- określić rodzaj tekstu (np. list prywatny, artykuł, reklama, pocztówka itd.) (PP 3.3)
- określić, do kogo jest adresowany prosty tekst *;
- określić, w jakim celu prosty tekst został napisany, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela*;
- korzystać ze słownika, aby samodzielnie czytać tekst ze zrozumieniem (PP 9);
- korzystać ze źródeł informacji w języku obcym (np. mediów, encyklopedii, internetu) aby wyszukiwać fakty, dane itp. oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (PP11).

Tworzenie wypowiedzi ustnych

Uczeń potrafi:

- wymawiać większość pojedynczych dźwięków na tyle wyraźnie, by być zrozumianym;
- korzystać ze słownika, aby wspomóc się w samodzielnym przygotowaniu wypowiedzi (PP 9);
- wyrazić znaczenie, posługując się intonacją;
- powiedzieć kilka zdań o sobie;
- na podstawie ilustracji w prosty sposób opisać ludzi, przedmioty, miejsca, czynności (PP 4.1);
- zrozumieć i odpowiedzieć na pytania dotyczące codziennych sytuacji i wydarzeń (PP 4.2*);
- opisać swój typowy dzień (PP 4.2);
- relacjonować wcześniej przygotowane wypowiedzi na temat faktów lub wydarzeń w przeszłości i teraźniejszości w bardzo prosty sposób*;
- w bardzo prosty sposób relacjonować wydarzenia z przeszłości na podstawie historyjki obrazkowej lub innej pomocy wizualnej*;
- dysponować odpowiednim zakresem funkcji językowych, by w prosty sposób opisać swoje upodobania i uczucia (PP 4.3);
- wyrazić swoje opinie*;
- przedstawić intencje i plany na przyszłość*;
- używać rozmaitych strategii dla przekazywania wiadomości/myśli, np. używając innych słów, parafrazując, np. na temat doświadczeń swoich (PP 12).

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

Uczeń potrafi:

- wypełnić prosty formularz, wpisując dane o sobie*;
- wykonać bardzo krótki opis ludzi, przedmiotów, miejsc i czynności, opierając się na obrazkach (PP5.1);
- w liście do kolegi lub koleżanki przedstawić się i napisać kilka zdań o sobie i swojej rodzinie (PP 5.1*);

- opisywać bardzo krótkie wydarzenia życia codziennego, opierając się na pisemnych lub wizualnych sugestiach, na podstawie treści wcześniej ćwiczonych w mówieniu (PP 5.2);
- napisać kilka zdań o swoich upodobaniach np. w e-mailu do kolegi lub koleżanki (PP 5.3);
- w bardzo prosty sposób wyrazić swoje opinie i uczucia np. w pocztówce (PP5.3);
- poprawnie uzupełnić luki w podanym tekście, opisując ludzi, miejsca i przedmioty na podstawie ilustracji*;
- w bardzo prosty sposób opisywać swoje intencje i plany na przyszłość* np. o wakacjach;
- korzystać ze słownika, aby sprawdzić pisownię, znaleźć słowa itp. (PP 9);
- przeczytać tekst i poprawić proste błędy (PP 9);
- poprawnie przeliterować większość poznanych słów;
- poprawnie używać podstawowych zasad interpunkcji.

Reagowanie na wypowiedzi

Uwaga: na tym poziomie uczeń potrzebuje czasu, zanim będzie odpowiadać ustnie, jego rozmowa wymaga cierpliwości ze strony rozmówcy, który prawdopodobnie będzie musiał powtórzyć, prosić o powtórzenie i potwierdzenie.

Uczeń potrafi:

- przedstawić się i udzielić kilku informacji o sobie i swojej rodzinie w formie ustnej i pisemnej (PP 6.1; 7.1);
- odpowiadać na pytania o sobie (np. skąd pochodzi, ile ma lat itp.) w formie ustnej i pisemnej (PP 6.1; 6.2; 6.3, 6.4; 7.1);
- uzyskać proste informacje o innych, zadając pytanie, mimo że popełnia czasem błędy w szyku wyrazów itp. w formie ustnej (PP 6.5);
- uzyskać informacje (np. o godzinie, miejscu, czasie trwania, koszcie itp.), zadając pytanie, mimo że popełnia czasem błędy w szyku wyrazów itp. (PP 6.5);
- przekazać proste informacje w formie zrozumiałej, stosując różne strategie kompensacyjne w celu wypełnienia luk w swoim zasobie językowym (PP 6.5);
- wyrażać swoje emocje (PP 6.6);
- prosić, podziękować, zgodzić się na coś lub odmówić wykonania prośby w formie ustnej (PP 6.7);

- stosować różne strategie komunikacyjne, aby prowadzić rozmowę (PP12);
- wyrazić potrzebę objaśnienia i poprosić o powtórzenie (PP12);
- prosić o pozwolenie, udzielić i odmawiać pozwolenia w formie ustnej*;
- wyrażać swoje opinie i życzenia, pytać o opinie i życzenia innych*;
- wziąć udział w krótkiej i prostej rozmowie na tematy życia codziennego i dobrze znane mu tematy*;
- stosować zapamiętane formuły, aby rozpoczynać i kończyć rozmowę*.

Przetwarzanie wypowiedzi

- przekazać po angielsku informację o materiałach wizualnych np. znakach drogowych (PP 8.1);
- przekazać po angielsku główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu słuchanego lub czytanego po angielsku (PP 8.1);
- zapisać informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego (np. wypełnić luki, tabele itp.).

5.1.2. Koniec etapu II (szkoła podstawowa) poziom podstawowy

Znajomość środków językowych (PP I)

Uczeń potrafi:

- opanować podstawowe struktury dla wyrażenia teraźniejszości i przyszłości, w formach twierdzących i przeczących, w ćwiczeniach kontrolowanych – mimo popełnianych błędów;
- opanować struktury wyrażające czynności przeszłe z czasownikiem *to be (past simple)*; w miarę dobrze opanować struktury wyrażające czynności przeszłe (*past simple*), chociaż z bardzo ograniczoną liczbą czasowników nieregularnych;
- dysponować bardzo ograniczonym zasobem słownictwa wystarczającym do wyrażenia bardzo podstawowych potrzeb w typowych, codziennych, prostych sytuacjach życiowych, zgodnych z katalogiem tematów określonych w podstawie programowej. Komunikat jest często niejasny, fragmentaryczny. Potrzebuje pomocy od rozmówcy, aby wyrażać swoje potrzeby.

Rozumienie wypowiedzi ustnych

Uczeń potrafi:

- zrozumieć i reagować na polecenia nauczyciela, może potrzebować powtórzenia (PP 2.1);
- zrozumieć ogólny sens różnorodnych prostych, krótkich tekstów i rozmów dotyczących życia codziennego, gdy są artykułowane wyraźnie, powoli i są powtarzane (PP 2.3);
- wybrać ze słuchanego tekstu najistotniejsze informacje, np. imiona lub miejsca (PP 2.4);
- sprawdzić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, czy otrzymana informacja jest zgodna z informacją usłyszaną (PP 2.4);
- określić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, emocje wyrażane w wypowiedzi (czy rozmówcy są zdenerwowani, szczęśliwi itd.) (PP 2.5);
- określić intencję rozmówców, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela (PP 2.5.);
- określić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, kontekst rozmowy (miejsce, sytuację, uczestników) (PP 2.6).

Rozumienie wypowiedzi pisemnych

Uczeń potrafi:

- zrozumieć ogólny sens bardzo krótkiego i prostego kilkuzdaniowego tekstu, np. ulotki reklamowej, jadłospisu, ogłoszenia, rozkładu jazdy, listu (PP 3.1);
- sprawdzić, czy podana informacja jest zawarta w krótkim, prostym kilkuzdaniowym tekście i czy jest prawidłowa czy nie (PP 3.2);
- wyszukiwać w prostych materiałach codziennych (np. w rozkładach jazdy, reklamach, broszurach) konkretne podstawowe informacje, gdzie pytanie częściowo zawiera te same słowa, które są zawarte w tekście oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (np. daty, ceny, adresy, nazwy, godzina otwarcia itp.) (PP 3.2);
- określić typ tekstu (np. ogłoszenie, artykuł, reklama, pocztówka itd.) (PP 3.3);

- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby samodzielnie czytać tekst ze rozumieniem (PP 9).

Tworzenie wypowiedzi ustnych

Na tym poziomie możemy spodziewać się, że uczeń komunikuje się za pomocą pojedynczych słów, zapamiętanych formuł i różnorodnych strategii (np. gestów, słowotwórstwa w powiązaniu z językiem polskim, próśb o pomoc itp.), aby wyrazić komunikaty.

Uczeń potrafi:

- wymawiać większość pojedynczych dźwięków na tyle wyraźnie, by być zrozumianym;
- wyrazić znaczenie posługując się odpowiednią intonacją;
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby wspomagać się w samodzielnym przygotowaniu wypowiedzi (PP 9.1);
- przekazać podstawowe zapamiętane informacje o sobie (np. skąd pochodzi, gdzie mieszka itp.);
- na podstawie ilustracji powiedzieć kilka zapamiętanych słów, fragmentów zdań i fraz, opisując ludzi, przedmioty, miejsca (PP 4.1);
- odpowiedzieć na proste, znane mu pytania, wymagające odpowiedzi typu tak/nie lub użycia pojedynczych słów, dotyczących opisu codziennych sytuacji i wydarzeń (PP 4.2);
- powiedzieć kilka słów, fragmentów zdań i zapamiętanych fraz, opisując swój typowy dzień (PP 4.2);
- odpowiadać w bardzo prosty sposób na pytanie rozmówcy dotyczące typowego dnia (PP 4.2);
- dysponować odpowiednim zakresem funkcji językowych, by w bardzo prosty sposób:
 - a) powiedzieć coś o swoich upodobaniach; b) wyrazić swoje uczucia (PP 4.3);
- używać strategii dla przekazywania wiadomości/myśli, np. gesty, miny, słowotwórstwo, apel o pomoc po angielsku itp. (PP 12).

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

Uczeń potrafi:

- napisać kilka słów, fragmenty zdań opisujące ludzi, przedmioty i miejsca, posługując się obrazkami; budować podobne zdania, opisując ilustrację na podstawie podanego wzoru (PP 5.1);
- napisać odpowiedzi do pytań typu *What time do you get up?* na temat wydarzeń codziennych (PP 5.2); odpowiedzi będą fragmentaryczne, czasem w postaci pojedynczych słów i będą zawierać dużo błędów;
- przedstawiać się i napisać parę zdań o sobie na podstawie podanego wzoru (PP 5.1);
- napisać kilka zdań o swoich upodobaniach np. w e-mailu do kolegi lub koleżanki w oparciu o podany wzór i zasób słownictwa (PP 5.3);
- w bardzo prosty sposób wyrazić swoje uczucia w oparciu o podany wzór i zasób słownictwa (PP5.3);
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby sprawdzić pisownię, znaleźć słowa itp. (PP 9).

Ustne reagowanie na wypowiedzi

Uwaga: na tym poziomie uczeń potrzebuje czasu przed wypowiedzią ustną, jego rozmowa wymaga dużo cierpliwości ze strony rozmówcy, który prawdopodobnie będzie musiał zadać dodatkowe pytania, powtórzyć, prosić o powtórzenie i potwierdzenie.

Uczeń potrafi, *stosując pojedyncze słowa, zapamiętane formuły i różnorodne strategie (np. gesty, słowotwórstwo w powiązaniu z językiem polskim, prośby o pomoc itp.) wyrazić następujące komunikaty:*

- przedstawić się i udzielić kilku informacji o sobie i swojej rodzinie (PP 6.1);
- odpowiadać na pytania o sobie (np. skąd pochodzi, ile ma lat) (PP 6.2);
- powiedzieć, co lubi (PP 6.3);
- mówić, co posiada (PP 6.4);
- mówić, co potrafi robić (PP 6.4);
- uzyskać informacje (np. o godzinie, o koszcie), stosując strategie tak, aby komunikat był rozumiały (PP 6.5, PP 12);
- z pomocą zapamiętanych zwrotów wyrażać swoje emocje (PP 6.6);

- z pomocą zapamiętanych zwrotów w dobrze znanych mu sytuacjach poprosić i podziękować (PP 6.7);
- poprosić o powtórzenie i wyjaśnienie (PP 12).

Pisemne reagowanie na wypowiedzi

Uczeń potrafi:

- stosować zapamiętane formuły, aby przedstawiać siebie i swoją rodzinę na podstawie podanego wzoru, chociaż popełnia liczne błędy (PP 7.1);
- napisać zapamiętane zdania wyrażające podziękowania na podstawie podanego wzoru, chociaż popełnia liczne błędy (PP 7.2).

Przetwarzanie wypowiedzi

Uczeń potrafi:

- przekazać po polsku główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu czytanego po angielsku, mając czas na przygotowanie, dostęp do słownika i pomoc nauczyciela (PP 8.1);
- zapisać bardzo proste informacje uzyskane z tekstu czytanego, gdy pytanie częściowo zawiera te same słowa, które są zawarte w tekście, oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (np. daty, ceny, adresy, nazwy, godziny otwarcia itp.).

5.2. Sposoby oceniania

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej, określonej w odrębnych przepisach, i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę. (Roz. MEN z dnia 30.04.2007 r. w sprawie warunków i sposób oceniania. Dz. Ust. Nr 83 Poz. 562 z późniejszymi zmianami). Proponuje się dwa rodzaje oceniania: bieżące i okresowe.

5.2.1. Ocenianie bieżące

Ocenianie bieżące dostarcza informacji o rozwoju ucznia, jego aktywności i osiągnięciach w zakresie języka angielskiego w ciągu semestru.

Cele:

- pomóc uczniom rozpoznać i zrozumieć swoje mocne i słabe punkty oraz dać im jasne wskazówki, nad czym powinni więcej pracować;
- motywować uczniów do dalszej pracy poprzez pokazywanie im osiągniętego postępu i pomaganie im w określeniu swoich następnych celów w dalszej nauce;
- przekazać rodzicom/ prawnym opiekunom informację o postępach dziecka, jego mocnych i słabych stronach, a także wskazać, w jaki sposób dziecko powinno pracować, by osiągnąć lepsze wyniki;
- dać nauczycielowi informację zwrotną na temat efektywności jego nauczania, właściwego doboru materiałów itp. oraz pomóc w adaptowaniu planu nauczania, jeśli zachodzi taka potrzeba.

5.2.2. Ocenianie okresowe

Ocenianie okresowe to opis rozwoju ucznia, jego aktywności i osiągnięć pod koniec semestru, roku szkolnego lub etapu.

Cele:

- przekazać uczniowi, rodzicom/prawnym opiekunom i nauczycielom obraz postępów, aktywności i osiągnięć w języku angielskim pod koniec pewnej części programu nauki;
- dostarczyć informacji nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki.

Każda szkoła posiada własny „Wewnątrzszkolny system oceniania” (WSO), a w nim określone zasady oceniania uczniów w zakresie określonych przedmiotów, w tym języków obcych. Szkolny zespół nauczycieli języków obcych opracowuje jednolity system dla wszystkich języków. Określa on, w jaki sposób różne aspekty programu nauczania (gramatyka, słownictwo, sprawności: czytania, słuchania, pisania i mówienia) są testowane; jaki wpływ ma każda część na ocenę okresową (np. słuchanie obejmuje 10%, czytanie 20% itd.); liczbę i terminy testów; kryteria oceniania dla zadań otwartych oraz system przeliczania

punktów na oceny. Na podstawie WSO każdy nauczyciel przygotowuje swój szczegółowy plan oceniania dla danej klasy. Informacja o wymaganiach edukacyjnych i planie oceniania semestralnego jest przekazywana uczniom i rodzicom /prawnym opiekunom na początku roku szkolnego, aby cele i zasady oceniania były od początku jasne.

5.3. Planowanie technik oceniania i wystawiania stopni

Należy pamiętać, że ocenianie powinno być obiektywne, trafne, rzetelne i wykonalne. Uczeń musi rozumieć każdą ocenę, którą uzyskuje, wiedząc, za co i po co jest oceniany i jakie ta ocena ma znaczenie. Nauczyciel musi być w stanie uzasadnić ocenę rodzicom/prawnym opiekunom. Wszystko to wymaga od nauczyciela dobrej organizacji warsztatu pracy. W skład zestawu dokumentów każdego nauczyciela powinny wchodzić:

1. podstawa programowa;
2. program nauczania;
3. wymagania edukacyjne dla ocen semestralnych/rocznych;
4. kryteria oceniania;
5. plan wynikowy;
6. zorganizowany zestaw wszystkich testów, kartkówek i innych form prac pisemnych planowanych dla uczniów podczas roku szkolnego, łącznie z kluczami i systemem punktowania;
7. jasny system notowania ocen, z wyjaśnieniem, za co jest każda z nich i jak ją uzasadnić (np. ponumerowane i indeksowane).

Mając podobny system nauczyciel jest w stanie spokojnie znaleźć odpowiednie wyjaśnienie oceny ucznia, żeby ją wytłumaczyć w razie potrzeby.

Planując formy oceniania i opracowując testy, warto zadać sobie następujące pytania:

5.3.1. Co chcę sprawdzić?

Oceniając postępy ucznia w kierunku uzyskania poziomów osiągnięć, należy oceniać wszystkie aspekty programu nauczania (patrz rozdział 3. Treści nauczania). Proponujemy, by

testując na tym etapie nauczania języka, jednakowo traktować wszystkie aspekty programu nauczania (patrz rozdział 3. Treści nauczania).

5.3.2. Dlaczego chcę to sprawdzić?

- Aby ocenić postępy poszczególnych uczniów i ustalić obszary, które wymagają pracy wyrównawczej i pomocy.
- Aby ocenić postępy klasy i odnotować je w dzienniku.

5.3.3. W jaki sposób to sprawdzę?

Istnieją dwie główne kategorie testów: obiektywne i subiektywne.

Testy obiektywne

Są to testy zawierające klucz i ograniczoną liczbę poprawnych odpowiedzi. Stanowią szybki i łatwy sposób oceniania nauki i postępów. Testy należy zaplanować tak, by maksymalna łączna liczba punktów stanowiła 10 lub wielokrotność tej liczby. Zaznaczanie odpowiedzi w okienkach ułatwia sprawdzanie. Wyniki można wyrazić w procentach lub procentach przeliczanych na stopnie (patrz podrozdział 5.3.4.).

Testy subiektywne

Są to testy, w których nauczyciel ocenia wykonanie całości, zazwyczaj ustne lub pisemne. Mogą być miarodajne jedynie wtedy, jeśli wyniki wyrażone są w odniesieniu do ustalonych kryteriów, czyli ocenę wystawia się według kryteriów opisujących wykonanie zadania. Oznacza to, że powinien istnieć zestaw kryteriów oceny, aby wszyscy oceniający brali pod uwagę te same wartości. Sprawności produktywne, takie jak pisanie i mówienie, można skontrolować za pomocą testów subiektywnych zawierających kryteria oceny (patrz podrozdział 5.3.4 dot. wystawiania ocen).

Wyniki testów obiektywnych i subiektywnych powinny zostać wyrażone w sposób przejrzysty zarówno dla sprawdzającego, jak i ucznia.

Techniki kontroli

Testy powinny zawierać różnorodne ćwiczenia i techniki znane uczniom. Eliminuje się dzięki temu możliwość błędów z powodu niezrozumienia zadania.

Poniżej zawarte są wskazówki, co i w jaki sposób można sprawdzić w ramach poszczególnych aspektów programu nauczania.

Słownictwo

Co można sprawdzić?

- umiejętność radzenia sobie w codziennych sytuacjach;
- odpowiedni dobór słownictwa;
- zakres słownictwa.

Jak można to sprawdzić?

- dopasowywanie słów do obrazków, przedmiotów, opisów;
- rozróżnianie wyrazów często mylonych;
- uzupełnianie luk;
- rozpoznawanie zestawów wyrazów;
- rozpoznawanie prawidłowej pisowni.

Gramatyka

Co można sprawdzić?

- poprawność podstawowych struktur;
- formy pytające i przeczenia;
- czasy;
- szyk wyrazów.

Jak można to sprawdzić?

- uzupełnianie luk w tekście;
- poprawianie błędów;
- wstawianie brakujących wyrazów;
- wyszukiwanie zbędnych wyrazów;
- wyszukiwanie brakujących wyrazów;
- dobieranie struktur do bodźców wzrokowych;
- pytania wielokrotnego wyboru (2/3/4 opcji).

Słuchanie

Co można sprawdzić?

- zdolność zrozumienia nauczyciela, kolegów/koleżanek, nagranych materiałów;
- uzyskiwanie informacji;
- rozpoznawanie kontekstu;
- rozpoznawanie najważniejszych myśli;
- rozpoznawanie uczuć mówiącego.

Jak można to sprawdzić?

- zaznaczanie odpowiedzi w okienku pytania typu prawda/fałsz;
- wypełnianie formularzy;
- numerowanie;
- porządkowanie (np. obrazków);
- rozróżnianie dźwięków;
- wykorzystanie nagrań jako bodźca;
- przekształcanie zasłyszanej informacji w formę pisemną (np. uzupełnianie tabeli);
- rozróżnianie intonacji wznoszącej i opadającej.

Mówienie

Co można sprawdzić?

- umiejętność współpracy;
- wymienianie informacji o sobie;
- poprawność i płynność;
- komunikację interaktywną;
- zdolności negocjacyjne;
- wymowę: dźwięki oraz akcent, rytm i intonację;
- zasób struktur i słownictwa;
- umiejętność stosowania strategii komunikacyjnych.

Jak można to sprawdzić?

- dobieranie odpowiednich odpowiedzi;
- kończenie zdań;
- rozpoznawanie podobnych dźwięków;
- dobieranie właściwej intonacji;
- opisywanie ludzi, miejsc, zdarzeń;

- ćwiczenia na luki informacyjne;
- ćwiczenia wielokrotnego wyboru (2/3/4 opcje);
- praca w parach.

Czytanie

Co można sprawdzić?

- rozpoznawanie najważniejszych informacji;
- rozpoznawanie istotnych informacji;
- rozumienie przesłania/znaczenia napisanego tekstu.

Jak można to sprawdzić?

- pytania na zrozumienie;
- poprawianie błędnych informacji;
- porządkowanie akapitów;
- dopasowywanie informacji do obrazków;
- pytania wielokrotnego wyboru (2/3/4 opcje);
- pytania typu prawda/fałsz.

Pisanie

Co można sprawdzić?

- zdolność przekazywania informacji;
- zdolność przekazywania informacji o sobie;
- zdolność opisywania ludzi, miejsc, zdarzeń;
- poprawność;
- porządkowanie myśli i pomysłów;
- pisownię.

Jak można to sprawdzić?

- opis obrazka;
- pisanie sterowane: punkty, które trzeba zawrzeć;
- minidialogi;
- pocztówki;
- uzupełnianie zdań / akapitów;

- krótkie listy nieoficjalne.

Ocenianie zintegrowane

Od czasu do czasu nauczyciel może potrzebować sprawdzenia więcej niż jednej sprawności jednocześnie. Poniżej zawarte są pomysły zadań pozwalających na zintegrowane ocenianie.

Dla każdego z zadań powinno się ustalić kryteria oceny:

- zadania związane z dyktandem (słuchanie, pisanie, czytanie) – tekst czytany przez nauczyciela lub nagrany;
- praca projektowa: prezentacje ustne i/lub pisemne; oceniając należy brać pod uwagę zarówno produkt (kończącą prezentację), jak i proces przygotowania, np. wykorzystanie źródeł, współpracę w grupie, podział ról itp.;
- stworzone przez uczniów inscenizacje i dialogi przygotowane wcześniej i przedstawione na lekcji.

5.3.4. W jaki sposób wystawię oceny?

Jeśli oceny, np. za obiektywny test słownictwa, wyrażone są procentami, można je przenieść na stopnie. W ramach WSO każda szkoła posiada własny, obowiązujący w niej system przeliczania ocen.

Przykładowe przeliczenie wygląda następująco:

Procenty	Stopnie
85-100%	5
70-84%	4
55-69%	3
40-54%	2

Wynik niższy, tzn. od 39% w dół, oznacza brak zaliczenia. Ocenę 6 można przyznać za wykonanie nieobowiązkowych, dodatkowych zadań, chociaż muszą być one zgodne z przedstawionymi na początku roku wymaganiami. Gramatykę i słownictwo można sprawdzić w sposób wiarygodny, używając testów obiektywnych.

Poniższe kryteria mogą zostać użyte do oceny testów i wystawienia uczniom stopni odzwierciedlających ich umiejętności. W zależności od zadania mają zastosowanie tylko

niektóre z wymienionych punktów poszczególnych kryteriów. Korzystając z planu wynikowego, możemy wybrać dla danego zakresu materiału konkretne wymagania edukacyjne. Następnie sprawdzamy ich realizację. Jak opisano w podrozdziale 5.1, uczniowie będą prezentowali różne poziomy osiągnięć. Żeby być obiektywnym nauczyciel potrzebuje szczegółowych opisów osiągnięć na każdą ocenę. Mimo że każdy nauczyciel powinien stworzyć własne wymagania na poszczególne oceny według swojego planu wynikowego, jako pomoc proponujemy poniższe kryteria.

Kryteria oceny powinny być używane w połączeniu z treściami nauczania oraz odpowiednim poziomem osiągnięć (podstawowy lub ponadpodstawowy).

Skala ocen

Proszę zauważyć, że w przypadku umiejętności receptywnych różnice poziomów są nieznaczne. Bardziej widocznie uwypuklają się w umiejętnościach produktywnych.

Znajomość środków językowych

5

Uczeń potrafi:

- dobrze opanować podstawowe struktury dla teraźniejszości, przeszłości i przyszłości, formy twierdzące i przeczące, w ćwiczeniach kontrolowanych, choć popełnia błędy podczas rozmowy;
- budować pytania i przeczenia we wszystkich znanych czasach, w ćwiczeniach kontrolowanych, choć zdarza mu się popełniać liczne błędy podczas rozmowy;
- stosować poprawny szyk wyrazów w zdaniach twierdzących, przeczących i pytających w ćwiczeniach kontrolowanych; może mu się zdarzyć błąd, ale jest w stanie sam go poprawić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- rozpoznać i stosować struktury gramatyczne niezbędne do skutecznej komunikacji w typowych sytuacjach codziennych, choć popełnia liczne błędy;
- dysponować ograniczonym zasobem słownictwa wystarczającym do wyrażania bardzo podstawowych potrzeb w typowych codziennych prostych sytuacjach życiowych, zgodnych z katalogiem tematów określonych w podstawie programowej. W niektórych

obszarach znajomość słownictwa może być bardzo ograniczona, jednak uczeń próbuje wykorzystać krótkie, zapamiętane proste zwroty.

4

Uczeń potrafi:

- opanować podstawowe struktury dla teraźniejszości, przeszłości i przyszłości, ale może mieć trudności z czasem przeszłym (np. czasownikami nieregularnymi) lub formami przeczącymi. Zna ograniczoną liczbę czasowników;
- dobrze opanować pytania z inwersją; może potrzebować przypominania tworzenia pytań z operatorem *do* i *did*. Dobre opanowanie form przeczących z czasownikiem *be*, może mieć trudności z szykiem zdania przy użyciu innych czasowników;
- stosować poprawny szyk wyrazów w zdaniach twierdzących, przeczących i pytających w ćwiczeniach kontrolowanych; może mu się zdarzyć błąd, ale przy pomocy nauczyciela jest w stanie poprawić się;
- rozpoznać i stosować struktury gramatyczne niezbędne do skutecznej komunikacji w typowych sytuacjach codziennych, choć popełnia liczne błędy;
- dysponować bardzo ograniczonym zasobem słownictwa wystarczającym do wyrażania bardzo podstawowych potrzeb w typowych codziennych prostych sytuacjach życiowych, zgodnych z katalogiem tematów określonych w podstawie programowej. W niektórych obszarach, znajomość słownictwa może być bardzo ograniczona, jednak uczeń próbuje wykorzystać krótkie, zapamiętane proste zwroty.

3

Uczeń potrafi:

- w ćwiczeniach kontrolowanych opanować podstawowe struktury dla wyrażenia teraźniejszości, przeszłości i przyszłości, w formach twierdzących i przeczących, mimo popełnianych błędów;
- opanować struktury wyrażające czynności przeszłe z czasownikiem *to be* (*past simple*); w miarę opanować struktury wyrażające czynności przeszłe (*past simple*). Uczeń ma opanowane czasowniki regularne, chociaż zna i stosuje poprawnie ograniczoną liczbą czasowników nieregularnych;
- dysponować ograniczonym zasobem słownictwa wystarczającym do wyrażania bardzo podstawowych potrzeb w typowych, codziennych sytuacjach życia codziennego,

zgodnych z katalogiem tematów określonych w podstawie programowej. W niektórych obszarach znajomość słownictwa może być tak ograniczona, że komunikat jest niejasny. Potrzebuje pomocy od rozmówcy, aby wyrazić swoje potrzeby.

2

Uczeń potrafi:

- opanować podstawowe struktury dla wyrażenia teraźniejszości i przyszłości, w formach twierdzących i przeczących, w ćwiczeniach kontrolowanych, mimo popełnianych błędów; w formach przeczących popełnia bardzo dużo błędów;
- opanować struktury wyrażające czynności przeszłe z czasownikiem *to be (past simple)*; w miarę dobrze opanować struktury wyrażające czynności przeszłe (*past simple*), chociaż z bardzo ograniczoną liczbą czasowników nieregularnych (np. *go, have, do*);
- dysponować bardzo ograniczonym zasobem słownictwa wystarczającym do wyrażania bardzo podstawowych potrzeb w typowych, codziennych sytuacjach życia codziennego, zgodnych z katalogiem tematów określonych w podstawie programowej. Komunikat jest często niejasny, fragmentaryczny. Potrzebuje pomocy od rozmówcy, aby wyrazić swoje potrzeby.

Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych

(gdy wypowiedzi są proste, krótkie, na tematy codzienne i artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka)

5

Uczeń potrafi:

- zrozumieć i reagować na polecenia nauczyciela;
- wybrać ze słuchanego tekstu najistotniejsze informacje, np. imiona lub miejsca i zapisać je;
- swobodnie napisać przeliterowane słowa, liczby i godziny;
- zrozumieć ogólny sens różnorodnych krótkich tekstów i rozmów dotyczących życia codziennego, gdy są artykułowane wyraźnie, powoli i są powtarzane;

- sprawdzić, czy otrzymana informacja jest zgodna z informacją usłyszaną i w razie potrzeby nanieść poprawki;
- określić typ wypowiedzi (np. rozmowa, ogłoszenie, informacja na dworcu, reklama itd.);
- określić emocje wyrażane w wypowiedzi (czy rozmówcy są zdenerwowani, szczęśliwi itd.);
- określić intencję rozmówców, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- określić kontekst rozmowy (miejsce, sytuację, uczestników);
- wywnioskować informacje z kontekstu na podstawie znanych wyrazów;
- zrozumieć ogólny sens prostego krótkiego tekstu pisanego, np. ogłoszenia, instrukcji, prostego artykułu, listu lub innego tekstu informacyjnego lub narracyjnego, na dobrze znane mu tematy;
- sprawdzić, czy podana informacja jest zawarta w krótkim, prostym tekście i czy jest prawidłowa czy nie;
- wyszukiwać w prostych materiałach codziennych (np. w rozkładach jazdy, reklamach, broszurach) konkretne informacje oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane;
- określić typ tekstu (np. ogłoszenie, artykuł, reklama, pocztówka itd.);
- określić, do kogo jest adresowany prosty tekst;
- określić, w jakim celu prosty tekst został napisany, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- określić okoliczności, czas, miejsce i osoby, które są opisane w tekście;
- korzystać ze słownika, aby samodzielnie czytać tekst ze rozumieniem.

4

Uczeń potrafi:

- zrozumieć i reagować na polecenia nauczyciela;
- wybrać ze słuchanego tekstu najistotniejsze informacje, np. imiona lub miejsca i zapisać je;
- napisać przeliterowane słowa, liczby i godziny, ale może potrzebować więcej czasu lub powtórzenia;
- zrozumieć ogólny sens różnorodnych krótkich tekstów i rozmów dotyczących życia codziennego, gdy są artykułowane wyraźnie i powoli;

- sprawdzić, czy otrzymana informacja jest zgodna z informacją usłyszaną i w razie potrzeby nanieść poprawki po interwencji nauczyciela;
- określić typ wypowiedzi (np. rozmowa, ogłoszenie, informacja na dworcu reklama itd.);
- określić emocje wyrażane w wypowiedzi (czy rozmówcy są zdenerwowani, szczęśliwi itd.);
- określić intencję nadawcy/autora tekstu, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- określić kontekst rozmowy, (miejsce, sytuację, uczestników), ale może potrzebować pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- wywnioskować informacje z kontekstu na podstawie znanych wyrazów, ale nie zawsze skutecznie. Potrzebuje pomocy i pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- zrozumieć ogólny sens prostego krótkiego tekstu pisanego, ogłoszenia, instrukcji, prostego artykułu, listu lub innego tekstu informacyjnego lub narracyjnego, na dobrze znane mu tematy;
- sprawdzić, czy podana informacja jest zawarta w krótkim, prostym tekście i czy jest prawidłowa czy nie;
- wyszukiwać w prostych materiałach codziennych (np. w rozkładach jazdy, reklamach, broszurach) konkretne informacje oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane. Łatwiej mu jest opisywać potrzebne informacje po polsku, niż po angielsku;
- określić tekst typu (np. ogłoszenie, artykuł, reklama, pocztówka itd.);
- określić, do kogo jest adresowany prosty tekst, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- określić, w jakim celu został napisany prosty tekst, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- określić czas, miejsce i osoby, które są opisane w tekście;
- korzystać ze słownika, aby samodzielnie czytać tekst ze zrozumieniem, ale może potrzebować wsparcia ze strony nauczyciela.

Uwaga: na poziomach 3 i 2 Rozumienie wypowiedzi jest podzielone na rozumienie wypowiedzi ustnych i rozumienie wypowiedzi pisemnych, aby różnica między 3 i 2 była bardziej zrozumiała.

Rozumienie wypowiedzi ustnych

Uwaga: różnica między uczniem ocenionym na 3 a uczniem ocenionym na 2 polega na ilości wsparcia ze strony nauczyciela, które jest mu potrzebne, aby wykonać zadanie. Uczeń oceniony na 3 potrzebuje mniej pomocy i jest w stanie np. szybciej znaleźć odpowiedź. Uzyskuje więcej informacji, rozumiejąc więcej niż uczeń oceniony na 2, który zrozumie tylko najistotniejszą informację.

3

Uczeń potrafi:

- zrozumieć i reagować na polecenia nauczyciela, może potrzebować powtórzenia;
- zrozumieć ogólny sens różnorodnych prostych, krótkich tekstów i rozmów dotyczących życia codziennego, gdy są artykułowane wyraźnie i powoli;
- wybrać ze słuchanego tekstu najistotniejsze informacje, np. imiona lub miejsca;
- sprawdzić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, czy otrzymana informacja jest zgodna z informacją usłyszaną;
- określić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, emocje wyrażane w wypowiedzi (czy rozmówcy są zdenerwowani, szczęśliwi itd.);
- określić intencję rozmówców, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- określić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, kontekst rozmowy, (miejsce, sytuację, uczestników).

2

Uczeń potrafi:

- zrozumieć i reagować na polecenia nauczyciela, może potrzebować powtórzenia;
- zrozumieć ogólny sens różnorodnych prostych, krótkich tekstów i rozmów dotyczących życia codziennego, gdy są artykułowane bardzo wyraźnie, powoli i są powtarzane;
- umie wybrać ze słuchanego tekstu najistotniejsze informacje, np. imiona lub miejsca;
- sprawdzić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, czy otrzymana informacja jest zgodna z informacją usłyszaną;
- określić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, emocje wyrażane w wypowiedzi (czy rozmówcy są zdenerwowani, szczęśliwi itd.);

- określić intencję rozmówców, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela;
- określić, przy pomocy pytania naprowadzającego zadanego przez nauczyciela, kontekst rozmowy (miejsce, sytuację, uczestników).

Rozumienie wypowiedzi pisemnych

Uwaga: różnica między uczniem ocenionym na 3 i uczniem ocenionym na 2 polega na ilości wsparcia ze strony nauczyciela, które jest mu potrzebne, aby wykonać zadanie. Uczeń na 3 potrzebuje mniej pomocy i jest w stanie np. szybciej znaleźć odpowiedzi. Czasem jest w stanie pracować bez wsparcia. Uzyskuje więcej informacji, rozumiejąc więcej niż ucznia ocenionego na 2, który zrozumie tylko najistotniejszą informację i to przy pomocy nauczyciela.

3

Uczeń potrafi:

- zrozumieć ogólny sens bardzo krótkiego i prostego kilkudzaniowego tekstu, np. ulotki reklamowej, jadłospisu, ogłoszenia, rozkładu jazdy, listu;
- sprawdzić, czy podana informacja jest zawarta w krótkim, prostym kilkudzaniowym tekście i czy jest prawidłowa czy nie;
- wyszukiwać w prostych materiałach codziennych (np. w rozkładach jazdy, reklamach, broszurach) konkretne podstawowe informacje, gdzie pytanie częściowo zawiera te same słowa, które są zawarte w tekście oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (np. daty, ceny, adresy, nazwy, godzina otwarcie itp.);
- określić typ tekstu (np. ogłoszenie, artykuł, reklama, pocztówka itd.);
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby samodzielnie czytać tekst ze rozumieniem.

2

Uczeń potrafi:

- zrozumieć ogólny sens bardzo krótkiego i prostego kilkudzaniowego tekstu, np. ulotki reklamowej, jadłospisu, ogłoszenia, rozkładu jazdy, listu;
- sprawdzić, czy podana informacja jest zawarta w krótkim, prostym kilkudzaniowym tekście i czy jest prawidłowa czy nie;

- wyszukiwać w prostych materiałach codziennych (np. w rozkładach jazdy, reklamach, broszurach) konkretne podstawowe informacje, gdzie pytanie częściowo zawiera te same słowa, które są zawarte w tekście oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (np. daty, ceny, adresy, nazwy, godzina otwarcie itp.);
- określić typ tekstu (np. ogłoszenia, artykuł, reklama, pocztówka itd.);
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby samodzielnie czytać tekst ze zrozumieniem.

Tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych

5

Uczeń potrafi:

- wymawiać większość pojedynczych dźwięków na tyle wyraźnie, by być zrozumianym;
- korzystać ze słownika, aby wspomóc się w samodzielnym przygotowaniu wypowiedzi;
- wyrazić znaczenie, posługując się intonacją;
- powiedzieć kilka zdań o sobie;
- na podstawie ilustracji w prosty sposób opisać ludzi, przedmioty, miejsca, czynności;
- zrozumieć i odpowiedzieć na pytania dotyczące codziennych sytuacji i wydarzeń;
- opisać swój typowy dzień;
- relacjonować wcześniej przygotowane wypowiedzi na temat faktów lub wydarzeń w przeszłości i teraźniejszości (w bardzo prosty sposób);
- w bardzo prosty sposób relacjonować wydarzenia z przeszłości na podstawie historyjki obrazkowej lub innej pomocy wizualnej;
- dysponować odpowiednim zakresem funkcji językowych, by w prosty sposób: a) opisać swoje upodobania; b) wyrazić swoje opinie i uczucia;
- przedstawić intencje i plany na przyszłość;
- używać rozmaitych strategii dla przekazywania wiadomości/myśli, np. używając innych słów, parafrazując;
- wypełnić prosty formularz, wpisując dane o sobie;
- wykonać bardzo krótki opis ludzi, przedmiotów, miejsc i czynności, opierając się na obrazkach oraz poprawnie uzupełnić luki w podanym tekście na podstawie ilustracji;

- opisywać bardzo krótko wydarzenia życia codziennego, opierając się na pisemnych lub wizualnych sugestiach, na podstawie treści wcześniej ćwiczonych w mówieniu;
- napisać kilka zdań, prezentując fakty z przeszłości i teraźniejszości na podstawie podanych notatek;
- w liście do kolegi lub koleżanki przedstawić się i napisać kilka zdań o sobie i swojej rodzinie;
- napisać kilka zdań o swoich upodobaniach, np. w e-mailu do kolegi lub koleżanki;
- w bardzo prosty sposób wyrazić swoje opinie i uczucia np. w pocztówce;
- w bardzo prosty sposób opisywać swoje intencje i plany na przyszłość, np. o wakacjach;
- korzystać ze słownika, aby sprawdzić pisownię, znaleźć słowa itp.;
- przeczytać tekst i poprawić proste błędy;
- poprawnie przeliterować większość poznanych słów;
- poprawnie używać podstawowych zasad interpunkcji.

4

Uczeń potrafi:

- wymawiać większość pojedynczych dźwięków na tyle wyraźnie, by być zrozumianym;
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby wspomóc się w samodzielnym przygotowaniu wypowiedzi. Przy pomocy nauczyciela korzystać ze słownika anglojęzycznego;
- wyrazić znaczenie, posługując się intonacją;
- powiedzieć kilka zdań o sobie;
- na podstawie ilustracji w prosty sposób opisać ludzi, przedmioty, miejsca lecz posiada ograniczony zasób słownictwa i mało zróżnicowane struktury gramatyczne;
- zrozumieć pytania dotyczące codziennych sytuacji i wydarzeń, odpowiedzieć na pytanie typu tak/nie;
- opowiedzieć parę zdań o swoim typowym dniu, lecz posiada ograniczony zasób słownictwa i mało zróżnicowane struktury gramatyczne;

- relacjonować kilka wcześniej przygotowanych zdań na temat faktów lub wydarzeń w przeszłości i teraźniejszości w bardzo prosty sposób, lepiej radzi sobie ze zdaniem w teraźniejszości niż w przeszłości;
- tworzyć bardzo proste zdania o przeszłości na podstawie historyjki obrazkowej lub innej pomocy wizualnej, lecz posiada ograniczony zasób słownictwa i czasowników;
- dysponować odpowiednim zakresem funkcji językowych, by w prosty sposób: a) opisać swoje upodobania; b) wyrazić swoje uczucia;
- używać rozmaitych strategii dla przekazywania wiadomości/myśli, np. używając innych słów, parafrazując, np. na temat swoich doświadczeń;
- wypełnić prosty formularz, wpisując dane osobowe;
- napisać bardzo krótki opis ludzi, przedmiotów, miejsc, opierając się na obrazkach, oraz poprawnie uzupełnić większość luk w podanym tekście na podstawie ilustracji;
- napisać parę zdań o wydarzeniach życia codziennego, opierając się na pisemnych lub wizualnych sugestiach, na podstawie treści wcześniej ćwiczonych w mówieniu;
- napisać kilka zdań, prezentując fakty z przeszłości i teraźniejszości na podstawie podanych notatek, lecz posiada ograniczony zasób słownictwa i mało zróżnicowane struktury gramatyczne;
- przedstawić się i napisać parę zdań o sobie i swojej rodzinie;
- napisać parę zdań o swoich upodobaniach, np. w e-mailu do kolegi lub koleżanki;
- w bardzo prosty sposób wyrazić swoje opinie i uczucia np. w pocztówce;
- korzystać ze słownika, aby sprawdzić pisownię, znaleźć słowa itp.;
- przeczytać tekst i przy pomocy nauczyciela poprawić proste błędy;
- przeliterować większość poznanych słów, lecz popełnia błędy ortograficzne.

Uwaga: na poziomach 3 i 2 tworzenie wypowiedzi jest podzielone oddzielnie na wypowiedź ustną i pisemną po to, by różnica między 3 i 2 była bardziej zrozumiała.

Tworzenie wypowiedzi ustnych

3

Uwaga: Różnice pomiędzy uczniem ocenionym na 3 i uczniem ocenionym na 2 polega na długości odpowiedzi. Na poziomie 3 jest w stanie wyrazić trochę więcej, chociaż ograniczenie w słownictwie ewidentnie mu przeszkadza. Używając zapamiętanych zwrotów, zdarza mu się

czasem tworzyć pełne zdania.

Uczeń potrafi:

- wymawiać większość pojedynczych dźwięków na tyle wyraźnie, by być zrozumianym;
- wyrazić znaczenie, posługując się intonacją;
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby wspomagać się w samodzielnym przygotowaniu wypowiedzi;
- przekazać podstawowe informacje o sobie, (np. skąd pochodzi, gdzie mieszka itp.);
- na podstawie ilustracji powiedzieć zapamiętane zwroty, kilka fragmentów zdań i fraz, opisując ludzi, przedmioty, miejsca;
- odpowiedzieć na proste, znane mu pytania, wymagające odpowiedzi typu tak/nie lub użycia pojedynczych słów, dotyczących opisu codziennych sytuacji i wydarzeń;
- powiedzieć kilka fragmentów zdań i zapamiętanych fraz, opisując swój typowy dzień oraz odpowiadać w bardzo prosty sposób na pytanie rozmówcy, dotyczące typowego dnia;
- dysponować odpowiednim zakresem funkcji językowych, by w bardzo prosty sposób:
a) powiedzieć coś o swoich upodobaniach; b) wyrazić swoje uczucia;
- używać strategii dla przekazywania wiadomości/myśli, np. gesty, miny, słowotwórstwo, apel o pomoc po angielsku itp.

Na tym poziomie możemy spodziewać się, że uczeń komunikuje się za pomocą pojedynczych słów, zapamiętanych formuł i różnorodnych strategii (np. gestów, słowotwórstwa w powiązaniu z językiem polskim, próśb o pomoc itp.), aby wyrazić komunikaty.

2

Uczeń potrafi:

- wymawiać większość pojedynczych dźwięków na tyle wyraźnie, by być zrozumianym;
- wyrazić znaczenie, posługując się intonacją;
- przy pomocy nauczyciela korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby wspomagać się w samodzielnym przygotowaniu wypowiedzi;
- przekazać podstawowe zapamiętane informacje o sobie (np. skąd pochodzi, gdzie mieszka itp.);

- na podstawie ilustracji powiedzieć kilka zapamiętanych słów, fragmentów zdań i fraz, opisując ludzi, przedmioty, miejsca;
- odpowiedzieć na proste, znane mu pytania wymagające odpowiedzi typu tak/nie lub użycia pojedynczych słów, dotyczących opisu codziennych sytuacji i wydarzeń;
- powiedzieć kilka słów, fragmentów zdań i zapamiętanych fraz, opisując swój typowy dzień oraz odpowiadać w bardzo prosty sposób na pytanie rozmówcy dotyczące typowego dnia;
- dysponować odpowiednim zakresem funkcji językowych, by w bardzo prosty sposób:
 - a) powiedzieć coś o swoich upodobaniach;
 - b) wyrazić swoje uczucia;
- używać strategii dla przekazywania wiadomości/myśli, np. gesty, miny, słowotwórstwo, apel o pomoc po angielsku itp.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

3

Uczeń potrafi:

- napisać zapamiętane zdanie lub kilka słów, fragmenty zdań opisujące ludzi, przedmioty i miejsca, posługując się obrazkami; budować podobne zdania, opisując ilustrację na podstawie podanego wzoru;
- napisać odpowiedzi do pytań dot. wydarzeń codziennych; odpowiedzi będą zawierać dużo błędów, lecz komunikat powstanie;
- w e- mailu do kolegi lub koleżanki przedstawić się i napisać parę zdań o sobie, na podstawie podanego wzoru;
- napisać kilka zdań o swoich upodobaniach, np. w e-mailu do kolegi lub koleżanki, w oparciu o podany wzór i zasób słownictwa;
- w bardzo prosty sposób wyrazić swoje uczucia, np. w pocztówce, w oparciu o podany wzór i zasób słownictwa;
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby sprawdzić pisownię, znaleźć słowa itp.

2

Uczeń potrafi:

- napisać kilka słów, fragmenty zdań opisujące ludzi, przedmioty i miejsca, posługując się obrazkami; budować podobne zdania, opisując ilustrację na podstawie podanego wzoru;
- napisać odpowiedzi do pytań typu *What time do you get up?* na temat wydarzeń codziennych; odpowiedzi będą fragmentaryczne, składają się z pojedynczych słów i zawierają dużo błędów, lecz komunikat powstanie;
- przedstawić się i napisać parę zdań o sobie na podstawie podanego wzoru;
- napisać kilka zdań o swoich upodobaniach w oparciu o podany wzór i zasób słownictwa;
- w bardzo prosty sposób wyrazić swoje uczucia w oparciu o podany wzór i zasób słownictwa;
- korzystać ze słownika dwujęzycznego, aby sprawdzić pisownię, znaleźć słowa itp.

Reagowanie na wypowiedzi

Uwaga: na tym poziomie uczeń potrzebuje czasu zanim będzie odpowiadać ustnie, jego rozmowa wymaga cierpliwości ze strony rozmówcy, który prawdopodobnie będzie musiał powtórzyć, prosić o powtórzenie i potwierdzenie.

5

Uczeń potrafi:

- przedstawić się i udzielić kilku informacji o sobie i swojej rodzinie w formie ustnej i pisemnej;
- odpowiadać na pytania o sobie (np. skąd pochodzi, ile ma lat itp.) w formie ustnej i pisemnej;
- uzyskać proste informacje o innych, zadając pytanie, mimo że popełnia czasem błędy w szyku wyrazów itp., w formie ustnej i pisemnej;
- wziąć udział w krótkiej i prostej rozmowie na tematy życia codziennego i dobrze znane mu tematy (np. o swoim hobby);
- stosować zapamiętane formuły, aby rozpocząć i zakończyć rozmowę;
- stosować różne strategie komunikacyjne, aby prowadzić rozmowę;
- uzyskać informacje, zadając pytanie, mimo że popełnia czasem błędy w szyku wyrazów itp.;

- przekazać proste informacje w zrozumiałej formie, stosując różne strategie kompensacyjne w celu wypełnienia luk w swoim zasobie językowym;
- wyrazić potrzebę objaśnienia i poprosić o powtórzenie;
- prosić o pozwolenie, udzielić i odmówić pozwolenia w formie ustnej i pisemnej;
- wyrażać swoje opinie i życzenia, pytać o opinie i życzenia innych;
- wyrażać swoje upodobania i uczucia;
- wyrażać swoje emocje;
- opisywać, co posiada;
- poprosić, podziękować, zgodzić się na coś lub odmówić wykonania prośby w formie ustnej i pisemnej.

4

Uczeń potrafi:

- przedstawić się i udzielić kilku informacji o sobie i swojej rodzinie w formie ustnej i pisemnej, lecz posiada ograniczony zasób słownictwa i mało zróżnicowane struktury gramatyczne;
- odpowiadać na pytania o sobie (np. skąd pochodzi, ile ma lat itp.) w formie ustnej i pisemnej;
- odpowiadać na pytania o życiu codziennym i na dobrze znane mu tematy (np. o swoim hobby). Stosować strategie kompensacyjne w sytuacji braków w zasobie językowym, może potrzebować czasu, aby znaleźć potrzebne mu słowa;
- stosować różne strategie komunikacyjne, aby prowadzić rozmowę, lecz ma tendencję do unikania lub omijania tych części komunikatów, które są dla niego problematyczne;
- przekazać proste informacje w formie zrozumiałej, mimo że popełnia czasem błędy w szyku wyrazów, stosując różne strategie kompensacyjne, w celu wypełnienia luk w swoim zasobie językowym;
- wyrazić potrzebę objaśnienia i poprosić o powtórzenie;
- wyrażać swoje opinie w bardzo prosty sposób;
- wyrażać swoje upodobania i uczucia;
- wyrażać swoje emocje;
- mówić, co posiada;
- prosić i podziękować w formie ustnej i pisemnej.

Uwaga: na poziomach 3 i 2 reagowanie na wypowiedzi jest podzielone na ustne reagowanie na wypowiedzi i pisemne reagowanie na wypowiedzi, aby różnica w ocenie była bardziej zrozumiała.

Ustne reagowanie na wypowiedzi

3

Uczeń potrafi:

- przedstawić się i udzielić kilku informacji o sobie i swojej rodzinie, chociaż popełnia liczne błędy;
- odpowiadać na pytania o sobie (np. skąd pochodzi, ile ma lat), chociaż popełnia liczne błędy;
- powiedzieć, co lubi, chociaż popełnia liczne błędy;
- mówić, co posiada, chociaż popełnia liczne błędy;
- mówić, co potrafi robić, chociaż popełnia liczne błędy;
- uzyskać informacje (np. o godzinie, o koszcie), stosując strategie tak, aby komunikat był rozumiały;
- za pomocą zapamiętanych zwrotów wyrażać swoje emocje;
- za pomocą zapamiętanych zwrotów w dobrze znanych mu sytuacjach poprosić i podziękować, poprosić o powtórzenie i wyjaśnienie.

2

Uwaga: na tym poziomie uczeń potrzebuje czasu przed wypowiedzią ustną, jego rozmowa wymaga dużo cierpliwości ze strony rozmówcy, który prawdopodobnie będzie musiał zadać dodatkowe pytanie, powtórzyć, poprosić o powtórzenie i potwierdzenie.

Uczeń potrafi, stosując pojedyncze słowa, zapamiętane formuły i różnorodne strategie (np. gesty, słowotwórstwo w powiązaniu z językiem polskim, prośby o pomoc itp.) wyrazić następujące komunikaty:

- przedstawić się i udzielić kilku informacji o sobie i swojej rodzinie;
- odpowiadać na pytania o sobie (np. skąd pochodzi, ile ma lat);
- powiedzieć, co lubi;

- mówić, co posiada;
- mówić, co potrafi robić;
- uzyskać informacje (np. dot. godziny, ceny), stosując strategie komunikacyjne tak, aby komunikat był zrozumiały;
- za pomocą zapamiętanych zwrotów wyrażać swoje emocje;
- za pomocą zapamiętanych zwrotów w dobrze znanych mu sytuacjach prosić i podziękować;
- poprosić o powtórzenie i wyjaśnienie.

Pisemne reagowanie na wypowiedzi

3

Uczeń potrafi:

- stosować zapamiętane formuły, aby przedstawiać siebie i swoją rodzinę na podstawie podanego wzoru, chociaż popełnia błędy;
- napisać zapamiętane zdania wyrażające podziękowania, na podstawie podanego wzoru, chociaż popełnia błędy;
- napisać kilka zdań o swoich upodobaniach na podstawie podanego wzoru;
- napisać kilka zdań, opisując, co jest na obrazku (np. pokój) na podstawie podanego wzoru;
- za pomocą zapamiętanych zwrotów wyrażać swoje emocje;
- za pomocą zapamiętanych zwrotów w dobrze znanych mu sytuacjach prosić i podziękować, poprosić o powtórzenie i wyjaśnienie.

2

Uczeń potrafi:

- stosować zapamiętane formuły, aby przedstawiać siebie i swoją rodzinę na podstawie podanego wzoru, chociaż popełnia liczne błędy;
- napisać zapamiętane zdania wyrażające podziękowania na podstawie podanego wzoru, chociaż popełnia liczne błędy.

Przetwarzanie wypowiedzi

5

Uczeń potrafi:

- przekazać po angielsku informację o materiałach wizualnych;
- przekazać po polsku i czasem po angielsku główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu słuchanego lub czytanego po angielsku;
- swobodnie napisać przeliterowane słowa, liczby i godziny.

4

Uczeń potrafi:

- przekazać po angielsku informację o materiałach wizualnych;
- przekazać po polsku główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu słuchanego lub czytanego po angielsku. Z pomocą nauczyciela próbuje przekazać najistotniejsze informacje po angielsku;
- swobodnie napisać przeliterowane słowa, liczby i godziny.

3

Uczeń potrafi:

- przekazać po polsku główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu czytanego po angielsku, mając czas na przygotowanie i dostęp do słownika. Z pomocą nauczyciela próbuje przekazać najistotniejsze informacje po angielsku;
- zapisać proste informacje uzyskane z tekstu czytanego, gdy pytanie częściowo zawiera te same słowa, które są zawarte w tekście oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (np. daty, ceny, adresy, nazwy, godzina otwarcia itp.).

2

Uczeń potrafi:

- przekazać po polsku główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu czytanego po angielsku przy pomocy nauczyciela;
- zapisać bardzo proste informacje uzyskane z tekstu czytanego, gdy pytanie częściowo zawiera te same słowa, które są zawarte w tekście oraz znaleźć i wybrać potrzebne dane (np. daty, ceny, adresy, nazwy, godzina otwarcie itp.) z pomocą nauczyciela.

5.4. Ocenianie globalne

Ocena okresowa powinna być wystawiona na podstawie bieżących ocen z wszystkich obszarów opisanych powyżej oraz uwzględniać pracę ucznia na lekcji, prace domowe, prace projektowe i rozwój umiejętności samodzielnego uczenia się. Można też dołączyć ocenę za ogólne postępy osiągnięte w danym semestrze.

Można przygotować test semestralny, który obejmie wszystkie aspekty programu nauczania, lecz w młodszej lub mniej aktywnej klasie zaleca się kilka testów przeprowadzanych regularnie w trakcie semestru.

5.5. Samoocena

Ważnym elementem w rozwoju uczenia się jest umiejętność dokonania realnej oceny swoich postępów oraz mocnych i słabych stron. Niektóre podręczniki pomagają w tym, prezentując listy zadań językowych zawierających materiał z danego rozdziału lub bloku materiału i proponują, aby uczeń zdecydował, w jakim stopniu go opanował. Aby uczniowie traktowali ćwiczenia tego typu poważnie, możemy poprosić, żeby najpierw określili język docelowy, dając przykład, a potem pokazali, jak zastosować to w praktyce, wykonując krótkie indywidualne zadanie testowe. Ważne jest, by po ukończeniu zadania zapytać ucznia, jak on sam oceniłby stopień opanowania zadania, zanim sami wyrazimy opinię na ten temat. Gdy wykonanie zadania nie jest zadowalające, uczeń sam powinien być tego świadom i wiedzieć, w jaki sposób to poprawić.

Europejskie Portfolio Językowego (EPJ) też może być pomocne w tym zakresie. Uczeń sam wybiera zadanie językowe i sam przygotowuje potwierdzenie danej umiejętności. Nauczyciel przygotowuje krótkie zadanie testowe w tym zakresie i po wykonaniu razem decydują, czy zagadnienie jest opanowane czy nie. W związku z tym, że EPJ zawiera ograniczony zakres

obszarów językowych, stosunkowo łatwo jest zgromadzić bazę zadań opartych na każdej części danego poziomu.

W dobrym systemie oceniania samoocena jest poważnie traktowana i brana pod uwagę podczas ustalania ocen bieżących. Dla rozwoju ucznia jest to najważniejszy typ oceniania. Uczeń, który umie dokonywać samooceny, sam się motywuje i sam planuje swoją pracę, wybierając kolejne cele. Współpraca z takim uczniem daje nauczycielowi ogromną satysfakcję, a osiągnane wyniki są bardzo pozytywne.

6. Bibliografia

Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 (Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 256 z późn. zm.) wraz z dotyczącymi jej załącznikami i rozporządzeniami

H. Komorowska, 1999. *O programach prawie wszystko*, WSiP: Warszawa

J. van Ek i J. Trim, 1991. *Waystage 1990*, Council of Europe, Cambridge University Press: Cambridge

Council of Europe, 2003. *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, CODN: Warszawa

Europejskie portfolio językowe dla dzieci 6 do 10 lat i wersja dla uczniów 10–15 lat Council of Europe, CODN, Warszawa: 2006

Trim, J. L. M., 2009. *Breakthrough draft specification*: www.englishprofile.org